

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
26/2017
1. júl 2017

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV
SLÁVI SEDEMDESIAT ROKOV
Strana 4.

NEUZÁVANIE TRIANONU
JE ODMIETANÍM SLOVENSKA
Strana 5.

ING. JÁN KOPŠO Z PD VRŠATEC:
DRUŽSTEVNÍCI TIEŽ EŠTE ŽIJÚ
Strana 6.

SVEDECTVO O OSUDE
SLOVENSKÝCH ŽIDOV
Strana 8.

SPEVÁK WALDEMAR MATUŠKA
- HVIEZDA COUNTRY AJ POPU
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Pozorný čitateľ si istotne všimol, že Slovenské národné noviny od svojej obsahovej prestavby pred približne piatimi rokmi, keď získali výraznejší publicistický charakter a okrem tém národnej kultúry a matičnej činnosti stali sa aj mienkotvornými novinami, sa venovali aj Slovensku ako príťažlivej krajine pre turistiku. Domácu i zahraničnú. Autori sa snažili presvedčať aj politickú vrchnosť, že cestovný ruch je na Slovensku dlhodobo podceňovaná hodnota, ba dokonca si dve desaťročia zmätene hľadá v štruktúre moci strechu nad hlavou, že slovenskí politici od vzniku našej samostatnosti hriehne nevidia objem morálnych, kultúrnych, zdravotných a psychologických prínosov modernej turistiky. Dokonca akoby nedovideli ani jej ekonomické hodnoty, ten vysoko efektívny vklad do obohatovania hrubého domáceho produktu.

V ostatných rokoch si aj my bežní ľudia všimame, že sa čosi deje. V mestách sa to hmýri, v prírode je živšie, v Slovenskom raji musia zvyšovať aktivity a prvky záchranej služby, na Dunaji sa už nemože jedna či dve naše výletné lodičky, ale sa šinú nádherné šify – hotely, tatranské chaty, podkrovia, penzióny a hotely majú z roka na rok viac návštevníkov, a teda aj vyšší príjem – cestovný ruch na Slovensku už tretí rok láme rekordy, sype čoraz viac do národnej kasy a dobrý chýr o Slovensku a Slovákoch ide o čosi hlučnejšie do sveta ako pred dajakými desiatimi rokmi. To je príjemné konštatovanie. To je dobrá správa.

Slovensko je skutočne krásna a zdravá krajina. A dodajme – ešte aj bezpečná. Láka čistou prírodou, prekvapivo rozmanitými historickými pamiatkami, neuveriteľnou pestrosťou folklóru a stále živým ľudovým umením. Zostáva len opakovať: nezabudnime pri tom na milotu, na ohotu a na úsmev! Nič nestoja. A predsa: neverili by ste, akú majú práve v tejto spojitosti neuveriteľnú cenu!

Ján ČOMAJ

www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
26
9 770862 882007

V Matici slovenskej dozrieva čas na potrebnú generačnú výmenu Prepriahať a posúvať vpred mladých

Stanislav BAJANÍK, člen výboru Maticy slovenskej – Foto: Marek HANUSKA

Je nesporné, že takmer jedna generácia ponovembrovej matičnej ekipy na Slovensku sa zapísala do dejín národa, Slovákov vo svete, Slovanov i Európy. Po dlhých rokoch odvážne vystúpila z kabinetu na fórum a ohlásila Maticu Slovenskú a jej existenciu a dôležitosť Slovákom celého sveta. Výstupy tejto ceny sú výsledkom ochoty, obety, neobľomnosti tisícov stúpenčov a sympatizantov najstaršieho národného hnutia Slovákov vo svete, a to aj napriek trvalým ponížovaniam a urážkam od iných „sektorov“. Vydržala a vyslúžila si epiteton ornans v slovensko-slovanskej sieti takmer dvanástich Matíc slovenských národov v Európe a ich satelitov vo svete: líder...

Nezvrátnym dôkazom jej vodcovstva je takmer dvadsaťsedemročný súboj s časom doma i vo svete. Ak nič iné (a tak to nie je), len dva Európske kongresy Matíc slovenských národov na našej pôde dokazujú, že sme spoľahliví, komunikatívni a perspektívny partner pre ďalšie partnerské organizácie v Európe a vo svete. Tento časový limit neobľomnej angažovanosti MS oslovil všetky vlády, parlamenty, prezidentov, diplomatov, vedeckú, kultúrnu, univerzitnú obec, a aj keď všetko nevyšlo, lebo ľudia sa môžu myliť a len tyraní sú preto neomylní, nemusíme si sypať popol na hlavu. Najmä ak uvážime, že už rímsky cisár Marcus Aurelius – filozof na tróne – nám pri našom Hrone, kdesi pri Hronskom Beňadiku, v druhom storočí odkázal: „Človeka nemožno hodnotiť len podľa prehrškov, ale najmä podľa veľkých skutkov....“ (Hovory k sebe).

■ MATIČNÁ PODSTATA

Aj terajšia matičná generácia sa zo zdrojov svojich predchodcov a zakladateľov vytrénovala na dlhé prekážkové trate, vycvičila v tejto službe svoje deti, mladú slovenskú ponovembrovú generáciu, už hodnú svojej relevantnej pozície v riadení Maticy slovenskej. Dlhší čas sa bok po boku s predchodcami usiluje posilňovať matičnú istinu a matičný kredit na Slovensku i v Európe. Signál tohto typu cítiť aj v matičnom živote Matíc

Potrebu omladenia matičných radov si uvedomuje aj vedenie národnej inštitúcie.

slovenských národov, čo je pozitívne zistenie, že spájanie mladých Slovákov a Slovanov na matičnej pôde sa stáva nielen príkazom doby, ale i takticko-strategickým ťahom, vitálnou ochranou Slovákov a Slovanov, vystaveným trvalo čeliť programovo-organizovanému a trvalo sponzorský zabezpečenému liberalizovanému útoku na jej podstatu.

■ ČAS BILANCIÍ

Sme v čase valných zhromaždení MO MS, vedeckých a záujmových odborov, a nielen ich. Nadišiel teda čas zamyslieť sa ako ďalej. Či disponujeme my starší, časom vyčer-

paní a možno aj vyhovení, dostatkom sil čeliť stupňujúcim sa nástrahám v súboji s časom a či nenastal čas novej transfúzie MS, ako to bolo v časoch jej veľkého zdvihu na Slovensku začiatkom deväťdesiatych rokov, keď bolo treba prepriahať z totality na demokraciu. Všetkým, čo priniesli osobné i rodinné obety v mene Maticy slovenskej v zložitých prednovembrových časoch a uvážlivo odovzdali matičnú štafetu nasledovníkom, patrí vďaka. Pokúsili sme sa spoločne preniesť túto matičnú štafetu, raz úspešne a inokedy menej vydatere, spojením síl až k týmto dňom. Máme opäť historickú príležitosť túto

dejinne overenú odovzdávku zopakovať. A nielen príležitosť, ale takmer spoločenskú výzvu, odvolávajú sa na kontinuitu a stabilitu nášho historického diela a zástoja.

■ POTREBA OMLADENIA

Minimálne ostatné desaťročie sa stretávame s myšlienkou omladenia MS. Ak budú naši mladí matičiari a sympatizanti, nedajbože, stále outsideri, trpezlivo vyčkávajúci na svoju príležitosť, onedlho nás prekvapí čas, keď ich to omrzí, stratia zápal, strátme ich my i matičná perspektiva. Takéto straty sú nenávratiteľné.

Ako jeden z najdlhšie a nepretržite angažovaných členov MS vo výbore i v členskom hnutí MS cítim teda povinnosť – celú jednu matičnú generáciu po roku 1990 nielen oceňovať, ale i uznať aj spôsoby, akými sa poskytol nezávislý priestor mladým, dnes už rozhladeným a zorientovaným matičiarom, mnohým už zapojeným do centrálnych matičných pozícií, aj preto, že naša generácia sa nedrží zásady „po nás potopa“, ale prispela k rastu kvalifikovaných, moderných, vzdelaných nástupcov na ďalšie obdobie, hodných odkazu svojich predchodcov.

To už nie je len matičná, národná, štátnopolitická úloha, ale i úloha strategická a taktická. Nuž, aj v Matici slovenskej treba prepriahať, najmä preto, že v neprajnom susedstve s nami prepriahajú aj tí „druhí“.

3 OTÁZKY PRE:

Alžbetu HOLLEROVÚ RAČKOVÚ, predsedníčku krajskej samosprávy

Dúfame, že nám otčina včas a najmä účinne pomôže

• V Celoštátnej Slovenskej samospráve v Maďarsku ste si zamienili, aby deti Slovákov ovládali materinský jazyk. Nie je to príliš ambiciózný cieľ?

Generácia terajších rodičov už prevažne neovláda slovenský jazyk, preto deti prichádzajú do škôl bez jeho znalosti. Citový vzťah k slovenskej kultúre a slovenskému jazyku však aj naďalej žije. Chceme urobiť slovenčinu príťažlivejšou. Nech sa deti počas svojich štúdií naučia komunikovať po slovensky.

• Mnohých aj u nás na Slovensku môže zahanbiť váš ďalší zámer – „viesť deti k národnej hrdosti“.

Čoraz väčšia pozornosť sa

musí venovať oboznamovaniu detí s významnými slovenskými osobnosťami, tradičným oblečením, hudbou, tancami, so spôsobom života a s gastronomickými tradíciami predkov. Aj táto cesta vedie k vytváraniu citového vzťahu k slovenskosti. Podobne ako aj zážitky, ktoré deti nadobúdajú počas návštevy a spoznávaní Slovenska – krajiny, odkiaľ pochádzajú ich predkovia. Ale aj krajiny, kde si po ukončení štúdia môžu nájsť uplatnenie.

• Pomenovali ste problémy, ktoré by tým cieľom mohli brániť. Ktoré sú to?

Zápasíme najmä s nedostatkom slovenských pedagógov. Práve odchádza do dôchodku početná

generácia pedagógov a zatiaľ nevidíme možnosť, ako ich nahradiť. Kľúčom je zvýšenie počtu študentov na slovenských gymnáziách v Békešskej Čabe a v Budapešti a ich motivovanie na to, aby sa rozhodli pre povolanie slovenského učiteľa. Ďalšou úlohou je zabezpečenie pravidelného odborného doškolenia slovenských pedagógov a moderných učebníc pre naše školy. Potrebujeme tiež pomoc pri vytváraní slovenského jazykového prostredia pre deti a pedagógov. Ide o vysielanie väčšieho počtu slovenských učiteľov na naše školy, ale aj o ďalšie možnosti doškolenia odborníkov na Slovensku.

Zhovárať sa Štefan ZLATOŠ
Foto: autor

V SNN 27/2017
SI PREČÍTAJE

■ Aj v národnostných školách na Slovensku treba dejepis učiť po slovensky
■ Príbeh čestného slovenského muža s vlastenectvom v srdci – generála Kristina
■ Uplynulo sto rokov od Zborovskej bitky česko-slovenských legionárov v Haliči

Úsvit nádeje, že sa po rokoch vráti do RTVS verejnoprávnosť Keď je konšpirácia pracovná metóda

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Počas nedávnej voľby generálneho riaditeľa RTVS nastala situácia, že do druhého kola postúpili Jaroslav Rezník a Václav Mika. V diskusnej relácii RTVS opoziční politici tvrdili, že koalícia cez Rezníka hodlá RTVS politicky ovládnuť. Preto podľa Richarda Sulíka mala celá opozícia voliť doterajšieho riaditeľa Miku. Koaličné strany nemali spoločného kandidáta, Rezníka podporili iba Smer a SNS. Prihlásenie sa opozičných strán k Mikovi jasne ukázalo, že kým Rezník bol kandidátom dvoch koaličných strán, Mika kandidátom opozície. Most – Híd sa k Rezníkovi nehlásil. Navyše, Miku podporil aj minister kultúry Marek Maďarič, ktorý už aj v minulosti kvôli Mikovi hrozil demisiou.

RTVS v minulých rokoch nevytlačila z diskusných relácií len Kotlebovu stranu, ale celé názorové spektrum odborníkov, hlásiacich sa k slovenskosti a ku kresťanským hodnotám. Treba pripomenúť, že televíziu ovládli politici v roku 1998 a tento akt vošiel do dejín ako deratizácia. Vtedajší hlavný deratizér Tibor Buza je aj v súčasnom tíme Miku jedným z najdôležitejších a dobre platených manažérov. Takže za akú kontinuitu v RTVS opozícia bojovala, ak presadzovala Miku? Napokon ani nový generálny riaditeľ Rezník nie je zárukou sfunkčnenia verejnoprávnosti v oboch médiách, ale je aspoň nádejou na zmenu.

Ústavou deklarovanú pluralitu názorov na Slovensku začali dzurindovci od nástupu k moci v roku 1998 tvrdo vytláčať z verejného priestoru.

■ VPLYV MIMOVĽADOK

Zanikli alternatívne denníky i časopisy, zostalo z nich len torzo. Až internet vytvoril väčší priestor na slobodné šírenie názorov, no okamžite sa stal terčom útokov, najmä novej moci v štáte – mimovládok. Pluralitné médiá označili za konšpiračné a dokonca vytvorili aj ich zoznam, aby odradili inzerentov finančne podporovať konkurenciu. Na mediálnom trhu zostali tri v slovenčine

vychádzajúce denníky, ktoré si hovoria mienkotvorné: Sme, jeho klon Denník N a Pravda. Ani jeden z nich nemožno označiť za pluralitný, všetky tri fungujú podľa jednej politickej objednávky.

Publicista Matúš Ritomský v Denníku N napríklad každého, kto nie je vyznávačom „ľudskej rozmanitosti“, vyjadrenej v dúhových farbách, označuje za individualitu, ktorú „definuje hlavne nenávisť k odlišnosti, slobode, liberálnej demokracii, menšinám a ľudským právam“. Takže väčšinou zdravú populáciu, schopnú zabezpečiť reprodukciu obyvateľstva, považuje za individuality a ironicky

Budovu rozhlasu nové vedenie RTVS neobráti, ale mnohé iné by sa v nej mohlo obrátiť na lepšie... Najmä to, čo zaznieva v nekritickej samoreklame.

ju nazýva „hrdinskými ochrancami tradičných hodnôt pred skazeným Západom“. To podľa lovcov konšpirácií zrejme nemá nič spoločné s nenávisťou!

■ METÓDOU KONŠPIRÁCIE

Ďalší denník SME napríklad v súvislosti s končiacim sa funkčným obdobím Arpáda Tarnóczyho v Správnej rade ÚPN v roku 2015 v jednej vete ho nielen diskreditoval, ale aj dvakrát o ňom klamal.

Tarnóczy bol v tom čase predsedom organizácie Politický

vážni Zväzu protikomunistického odboja (PV ZPKO). Čím si vyslúžil hanlivé označenie kontroverzný? Že na jeho návrh bol v roku 1996 prijatý zákon o nemorálnosti a protiprávnosti komunistickeho systému? Alebo preto, že ako trinásťročný bol väznený na Pankráci pre svoj aristokratický pôvod a verejne vyjadrený odpor voči komunistickému režimu? Konšpirácie sa stali pracovnou metódou politického boja, ale aspoň do RTVS by sa mala po takmer dvadsiatich rokoch vrátiť verejnoprávnosť.

Europoslanci žiadajú zastaviť prístupové rokovania s Tureckom Pohár trpezlivosti s Ankarou preteká

Ján ČERNÝ – Foto: ZATL

Politický vývoj v Turecku v uplynulých mesiacoch rozhnal každého demokraticky zmýšľajúceho občana v Európskej únii. Aktuálna správa z pôdy Európskeho parlamentu preto naozaj upokojuje. Prístupové rokovania Turecka s Európskou uniou by sa mali prerušiť v prípade, ak vláda v Ankare prijme niektoré ústavné zmeny, napríklad znovuoobnovenie trestu smrti.

Zhodli sa na tom najnovšie poslanci Európskeho parlamentu z Výboru pre zahraničné veci. A nielen to. Členovia tohto výboru poslali naliehavý odkaz Európskej komisii a národným vládam krajín EÚ, aby „formálne a bezodkladne pozastavili prístupové rokovania s Tureckom“ v prípade, že Ankara skutočne uvedie do platnosti plánované ústavné reformy. Tie by mali podstatne rozšíriť prezidentské právomoci a z hlavy štátu tak spraviť vládcu s neobmedzenou mocou. Tento diktátorský princíp je v Európe neprijateľný.

Europoslanci vyjadrili obavy v súvislosti so zhoršením situá-

cie v Turecku v oblasti právneho štátu, ľudských práv, slobody médií a boja proti korupcii. Parlamentný výbor kritizoval aj opakované vyjadrenia tureckého prezidenta Erdogana o tom, že obnoví trest smrti.

■ HORÚCA TÉMA

Ak by sa takéto rozhodnutie stalo skutočnosťou, ohrozilo by to členstvo Turecka v Rade Európy a podľa europoslancov by to malo viesť k okamžitému pozastaveniu prístupových rokovaní s EÚ.

Za dôležité a pravdepodobne prelomové uznesenie v Bru-

seli hlasovalo päťdesiatjeden poslancov výboru, proti boli traja a štrnásť sa zdržali hlasovania. Európsky parlament bude o tejto téme na podnet zahraničnopolitického výboru hlasovať počas júlového plenárneho zasadnutia v Štrasburgu.

„Aj napriek všetkým vnútorným rozdielom Európsky parlament hovorí jedným hlasom, ak ide o odsúdenie porušovania ľudských práv v Turecku. Pokračovanie výnimočného stavu má neúmerne negatívne účinky na tureckú spoločnosť a svojvoľné zatýkanie tisícov občanov vrátane

Erdoganov kult v Turecku ustavične narastá.

poslancov a starostov je mimoriadne znepokojujúce,“ vyhlásila v tejto súvislosti parlamentná sprava

vodajkyňa pre Turecko holandská europoslankyňa Kati Piriová.

■ ADEKVÁTNA REAKCIA

Prístupová procedúra EÚ s Tureckom sa začala 3. októbra 2005. Po štyridsiatich rokoch strávených v čakárni konečne sa začali prístupové rokovania s Bruselom (oficiálna žiadosť o členstvo bola podaná 14. apríla 1987). Otvoreniu rokovaní predchádzali voľby v roku 2002, keď sa k moci dostala proeurópska strana Spravodlivosti a rozvoja premiéra Erdogana. Tá napríklad podporila Annanov plán na zjednotenie Cypru, ktorý však v referende odmietli cyprskí Gréci. Podľa vzájomne dohodnutého negociačného rámca sú tieto rokovania „procesom s otvoreným koncom, ktorého výsledok nie je zaručený“. Odborníci zároveň poukazujú na skutočnosť, že v dejinách EÚ zatiaľ nebol prípad, keď by už začaté prístupové rokovania nevedeli k ponuke plného členstva. Tentoraz sa však zdá, že každé pravidlo má svoju výnimku.

VŠIMLI SME SI

Začiatkom mája bez akejkoľvek pozornosti médií vyrástol v centre Bratislavy na Námestí SNP stan s veľmi zaujímavým označením. Vedľa stojace obytné auto malo tých zaujímavých grafických prvkov ešte viac. Okrem nápisov azbukou aj opačne orientovanú svastiku, teda hákový križ, dokonca v „dúhových“ farbách. O čo tu vlastne ide?

Hlúposť, alebo jasná provokácia?

O nič viac a o nič menej ako o petičnú akciu za znovuoobnovenie Česko-Slovenska. Neznámi organizátori na internetovej stránke „Národná rada“ majú toho popísané požehnané. Od zjednotenia slovenských národov až po blúznenie o hypotetickej „Velkej Tartárii“, pravlasti všetkých Slovanov. Nechýba, samozrejme, ani požiadavka, aby sa tieto národy zjednotili, ale bohvie prečo má byť prvotným impulzom zjednotenie Slovenska a Česka, teda znovuoobnovenie Česko-Slovenskej republiky. K tomu má prispieť aj spomínaná

petícia, keďže jej organizátori obchádzajú väčšie české a slovenské mestá už nejaký čas. Zaujímavé však je, že do hlavného mesta Slovenska zavítali práve v čase, keď sa búrlivo diskutovalo o zrušení takzvaných „Mečiarových amnes-tíí“. Viacerí právnici zbehlí v ústavnom práve totiž nadarmo nevarovali pred tým, že podobný zásah do ústavy a de facto porušenie princípu neprípustnosti retroaktivity môže znamenať oživenie rôznych protislovenských aktivít vrátane tých, ktoré spochybňujú samotnú existenciu Slovenska ako suverénneho štátu. Keď si triezvo uvažujúci človek pozrie internetové stránky spomínaného združenia „Národná rada – skutočná demokracia“, okamžite má jasno, že ide o čudesný spolk konšpiračných blúznivcov. Ale pozor! Rovnako dobre to môže byť aj profesionálnymi vytvorený projekt, ktorý má otestovať, či sa v rámci celoeurópskej snahy zlikvidovať národné štáty nedá ísť aj cestou zavádzania a blúznenia o „československom národe“.

(mab)

Foto: autor

V boji proti nekalým obchodným praktikám získavame spojencov Slovenská legislatívna ofenzíva v Bruseli

Nekalé obchodné praktiky obchodných nadnárodných spoločností vážne ohrozujú európskych a, samozrejme, aj našich poľnohospodárov i spracovateľov. Ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Gabriela Matečná vystúpila na pôde Výboru pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka Európskeho parlamentu v rámci boja proti nim.

Obchodná praktika je vtedy nekalá, ak je v rozpore s požiadavkami odbornej starostlivosti, ak podstatne narušuje ekonomické správanie priemerného spotrebiteľa vo vzťahu k výrobku alebo službe, ku ktorému sa dostane alebo ktorému je adresovaná, alebo ak je orientovaná iba na určitú skupinu spotrebiteľov. Za nekalú obchodnú praktiku sa považuje najmä klamlivé konanie a klamlivé opomenutie konania a agresívna obchodná praktika. To je jasná definícia a opis toho, čo sa u nás už roky deje v predajniach nadnárodných reťazcov.

Slovensko, Česká republika a Slovinsko spolu v Európskom parlamente predstavili základy návrhu úplne novej celoeurópskej legislatívy proti nekalým obchodným praktikám v potravinovom dodávateľskom reťazci. Aj preto naše rezortné ministerstvo pôdohospodárstva urýchlilo prípravu novely zákona o neprimeraných obchodných praktikách v obchodných vzťahoch na našej národnej úrovni. Zákon rozšíri definovanie nekalých obchodných praktík, umožní rýchlejšiu splatnosť faktúr dodávateľov a posilní kompetencie ministerstva v ich postihovaní.

„Náš boj proti nekalým obchodným praktikám sa neskončil úspechom nášho predsedníctva. Vytvorenie celoeurópskej legislatívy považujem

ČO INÍ NEPIŠU

V obchodných reťazcoch narážajú dodávateľa, ale aj zákazníci na múr prosperačných zvýhodnení.

v boji za zlepšenie postavenia poľnohospodárov a potravinovej bezpečnosti Európskej únie za kľúčovú. Predkladáme preto návrh, ktorý je základom

pre celoeurópsku legislatívu proti nekalým obchodným praktikám,“ povedala v tejto súvislosti médiám Gabriela Matečná, ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

O čo ide v spoločnom návrhu predloženom spriatelnenými krajinami v Bruseli? Predtým, ako to vysvetlíme, treba dodať, že podporu získal aj od Bulharska, Maďarska a Litvy. Takže – celoeurópsky regulačný rámec stanovuje základné pravidlá v boji proti nekalým obchodným praktikám, na ktorých môžu následne stavať jednotlivé členské štáty. Definuje a zakazuje konkrétne nekalé obchodné praktiky, ako sú neskoré platby faktúr, používanie fixného bonusu, presúvanie prevádzkových nákladov na dodávateľa, zaisťovacie poplatky, jednostranné zmeny zmlúv zo strany odberateľov, vrátenie nepredaného tovaru bez zaplatacia či odmietnutie prevzatia zmluvne dohodnutého odberu tovaru odberateľom bez náhrady škody.

Slovenská ofenzíva, na ktorú sa už nabíli aj podporné požiadavky od spriatelnených štátov, sa tak zrejme dočká už v blízkej budúcnosti aj významnejších úspechov na celoeurópskej pôde.

Ján ČERNÝ
Foto: Štefan KAČENA

Štvorka spolu o migrantoch

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Vlna teroristických útokov v Európe je výsledkom nezodpovednej migračnej politiky. Vo svojom vyhlásení to 19. júna uviedla poľská premiérka Beata Szydlová. „Je to výsledok roky uskutočňovanej nezodpovednej politiky, čo viedlo k situácii, že ľudia, ktorí prišli do Európy alebo v nej žili niekoľko generácií, sú teraz ponechaní napospas a nemajú žiadnu perspektívu pre svoju budúcnosť,“ povedala Szydlová v rozhovore pre poľskú televíziu, kde sa opakovane vyjadřila proti premiestňovaniu utečencov. Politici sa podľa nej preto, aby sa sami cítili dobre, rozhodli premiestniť ľudí z jedného miesta na druhé. „Problém sa tým však nevyrieši. Preto poľská vláda hovorí jasne a priamo, že týmto ľuďom musíme pomôcť, ale musíme to urobiť tam, kde

žijú – v ich domovských krajinách,“ zdôraznila Szydlová.

Český premiér Bohuslav Sobotka vo svojom vyhlásení uviedol, že „Česká republika nesúhlasí so systémom prerozdelenia založeným na migračných kvótach. A vzhľadom na zhoršenú bezpečnostnú situáciu v Európe a tiež na to, že systém kvót nefunguje, nebude sa doň zapájať.“

Aj maďarský premiér Viktor Orbán sa najnovšie vyjadril, že si nie je istý, či Európska únia je schopná vytvoriť spoločnú migračnú politiku v čase utečeneckej krízy na európskom kontinente. „Dokážeme dosiahnuť dohody o konkrétnych prvkoch, ale pochybujem, že budeme môcť niekedy vytvoriť aj spoločnú migračnú politiku,“ povedal Orbán po samite členských

krajín zoskupenia Vyšehrad – Benelux vo Varšave. „Migrácia postihuje každú európsku krajinu, každý národ. Pre nás bude ťažké dospieť k spoločnej pozícii

KOMENTÁR

(o tejto otázke). Každá krajina je odlišná a má odlišnú kultúru a tradície,“ vysvetlil Orbán.

Na jeseň v roku 2015 sa krajiny Európskej únie rozhodli umiestniť na území svojich členských štátov stošesťdesiat tisíc utečencov z Afriky a zo Stredného východu, ktorí sa v tom čase nachádzali v Grécku a Taliansku. Rada ministrov Európskej únie schválila 22. septembra 2015 kvóty na prerozdelenie týchto migrantov. Za návrh vtedy hlasovali všetky krajiny s výnimkou Slovenska,

Českej republiky, Maďarska a Rumunska. Fínsko sa hlasovania zdržalo. Od krajín V4 potom na poslednú chvíľu odskočilo Poľsko, lenže neskôr sa Varšava pridala na stranu svojich partnerov z Vyšehradskej štvorky. Podľa spravodajského portálu Sputnik Poľsko prijalo od toho času sedemtisíc ľudí, Česká republika tisícšesťsto, Maďarsko tisíctristo a Slovensko deväťsto. Za ostatné dva roky Poľsko a Maďarsko neprijali ani jedného migranta a Česká republika prijala dvanásť ľudí. Slovensko podľa údajov ministerstva vnútra SR za rok 2017 schválilo zatiaľ desať žiadostí.

Európska komisia začala 13. júna v tejto súvislosti súdne konanie proti Poľsku, Maďarsku a Českej republike o porušení právnych predpisov EÚ. Podľa eurokratov tieto štáty nevykonali pri riešení problematiky migrantov a utečencov nijaké opatrenia. Formálne oznámenie bolo Varšave, Budapešti a Prahe zaslané 14. júna. V tejto súvislosti si pripomeňme, že Slovenská republika, čo sa týka presídľovacej schémy, podala 3. decembra 2015 na Radu EÚ žalobu na Súdny dvor EÚ v Luxemburgu.

Bratislava v nej žiada, aby súd vyhlásil rozhodnutie Rady o zavedení dočasných opatrení v oblasti medzinárodnej ochrany v prospech Talianska a Grécka za neplatné. K žalobe sa 4. decembra 2015 pridalo aj Maďarsko. Napriek tomu však Komisia proti našej vlasti, na rozdiel od našich troch partnerov vo V4, konanie nevyhlásila, čo vyvolalo obavy, či naša vláda neprijala tajný záväzok, ktorý by bol v rozpore s oficiálnym postojom Ficovho kabinetu proti prerozdeleniu utečencov na základe kvót.

Slovenský predseda vlády však 15. júna na pôde Národnej rady SR ubezpečil, že k nijakému tajnému záväzku nedošlo, lebo by to išlo proti oficiálnej politike vlády. „Migrácia je stále vážna téma, ale nie je vhodné, aby sme takúto citlivú problematiku zneužívali na politikárčenie. Nie je možné pred touto problematikou utiecť a stále sme presadzovali tzv. efektívnu solidaritu. Teda každá krajina musí určitým spôsobom prispieť, pokiaľ ide o následky migrácie, ale musí mať suverénne právo si vybrať, ako túto solidaritu prejaví,“ vysvetlil slovenský premiér.

Náhody nestrácajú čaro

Ivan BROŽÍK

Nijako sa nechcem dotknúť novozvoleného generálneho riaditeľa toho verejnoprávného čohosi, s čím nám tu experimentujú „demokrati“ už od čias fúzie bývalej Slovenskej televízie a bývalého Slovenského rozhlasu. Naopak, patrí sa zaželať mu odvahu a pevnú vôľu pri presadzovaní programu, ktorým presvedčil väčšinu poslancov aj odborníkov; patrí sa podať mu pomocnú ruku pri úsilí udržať verejnoprávne médium skutočne verejnoprávnym. Nebude to mať ľahké, spojencov veľa nemá. Nepravnikov však môže rátať na stovky. Aj z radov tých, ktorí ho ešte nedávno kamarátsky poťapľovali po ramenách, potom ho okydali a teraz sa zas budú vťierať do priazne so širokým úsmevom na tvári a s ochotou spolupracovať.

Náhody majú naozaj svoje čaro. Tentoraz sa ich zhrčilo až toľko, že

to celé vlastne dopadlo veľmi dobre. A, žiaľ, obnažili v celej nahote amaterizmus toho, čo na Slovensku nazývame politikou, a dokonca aj politickou diplomaciou. Opozícia „rytiersky“ pri voľbe generálneho riaditeľa RTVS zubami-nechtami a aj nechutnými

POZNÁMKA

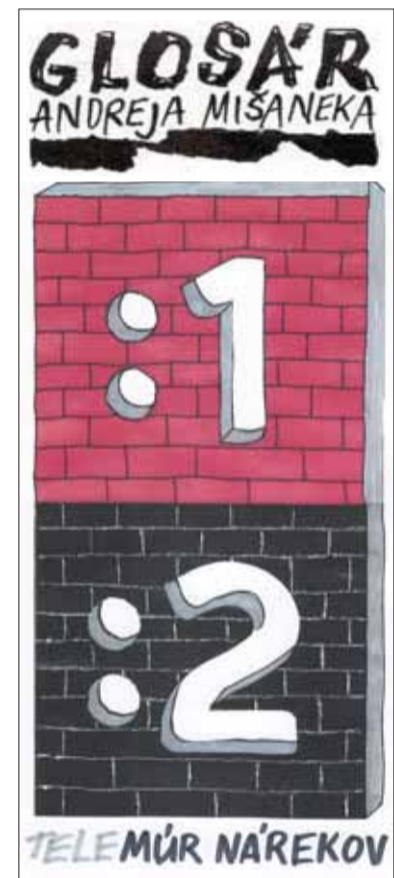
podpásovkami bránila toho súčasného, končiaceho Václava Miku. Tým len potvrdila, ako jej spolu so svojím personálom v RTVS vyhovoval. Akosi zabudla na to, že tiež bol kandidátom koalície takisto ako teraz zrazu neprijateľný Jaroslav Rezník. A zabudla aj na to, čo všetko zo zákona koncesionár – občan, nedostal počas funkčného obdobia pána Miku od verejnoprávnej inštitúcie, aj keď si to zaplatil. Naopak, jeho protikandidáta diskreditovala, ako sa dalo, verejnosť krmila

aj vyslovenými klamstvami o tom, ako neprijateľne naložil výherca výberového konania s menšinovým rozhlasovým okruhom Patria, bez ohľadu na fakt, že práve Jaroslav Rezník bol ten, kto ho založil a sprevádzkoval...

„Z verejnoprávného média sa vytratili šediny,“ povedal niekoľko týždňov pred svojím zvolením Jaroslav Rezník. Nie je ťažké rozšírovať si, čo myslel týmto podobenstvom. Práve manažment jeho predchodcov – riaditeľky Zemkovej a riaditeľa Miku – sa o to postaral veľmi operatívne a veľmi cieľavedome. Vlastne, likvidácia skúsených, vzdelaných a vyškolených zamestnancov rozhlasu a televízie bolo to prvé, čo ich po nástupe do funkcie sprevádzalo. Nominovali si tam nie celkom schopných, ale „svojich“, a najmä mladých, aby neodvrávali, aby poslúchali, aby slúžili a nepamätali

si, čo bolo dávnejšie – pred nimi. Verejnoprávne médium zreteľne prekročilo mantinel, ktorý mal jeho produkciu oddeľovať od ponuky komerčných médií. Skladbou programov, angažovaním „kočovných“ redaktorov a moderátorov, ktorí prechádzajú z média do média nie po rokoch, ale po hodinách. Behajú medzi mediálnymi domami po Bratislave ako agenti s teplou vodou a vnucujú nám to isté na najrôznejších vlnových dĺžkach.

Jaroslav Rezník napokon získal vo voľbe GR RTVS o päť hlasov viac, ako si žiada ústavná väčšina. Zopakujme si, ako si žiada ústavná väčšina. Náhoda chcela, aby sa stal nespochybniteľným víťazom. To, že tento fakt súčasne opozícia a jej mediálni adoranti nikdy neprijmú, je jasné už teraz. To však vôbec nie je dôležité. Dôležité je gesto nového riaditeľa, ktorý sa na to chce pozrieť... A ešte oveľa dôležitejšie je to, aby sa do budov televízie a rozhlasu na Slovensku po jeho nástupe vrátila profesionalita, skúsenosť, múdrosť, atraktivita, informačná rýchlosť, ale aj kultúrnosť a výchova k nej a národná hrdosť. To je veľká úloha pre Jaroslava Rezníka a jeho budúcich spolupracovníkov.

SPOZA OPONY

Oslovil ma český historik mladej generácie. Chcel doplniť informácie k článku o Romanovi Kaliskom, uverejnenom v Slovenských národných novinách, teda v novinách, ktoré nesú ojedinelé pomenovanie podľa najstarších politických novín v slovenčine. Pražský historik totiž teraz (!) píše aj štúdiu o Lacovi Novomeskom, o jeho pôsobení v šesťdesiatych rokoch. SNN písali o dokumente z roku 1967, týka sa Laca Novomeského, išlo o zásadné zmeny v Kultúrnom živote, týždenníku Zväzu spisovateľov, ktoré sa skončili vtedy v Bratislave povestným, ale vo verejnosti dnes už neznámym, ba zabudnutým výrokom Romana Kaliského o tom, že sa o. i. aj Novomeský bude hanbiť a trpkoloť, čo povedal. A Roman ako jediný odmietol naďalej pracovať v redakcii tohto časopisu. Českému historikovi išlo o to, odkiaľ mám záznam, dokument o tej udalosti – zápis, ktorý sa nikde inde nenachádza, nebol doteraz citovaný a o ňom nevedel. Išlo o vierohodnosť. Musel

som ísť s pravdou von. Mám ho od spracovávateľa archívu redaktora známej americkej rozhlasovej stanice so sídlom v Mníchove. Isteže, poznám aj priamych svedkov spomínanej udalosti z jesene 1967. Ale išlo aj o Kaliského

motiváciu pani doktorky a jej kolegov ukázať, ako slovenský pohyb pohl vtedajším celým päťnástimiliónovým štátom, ako by „pražská jar“ nebola bez slovenského „Predjaria“. Vlastne, ak nie kodifikovali, tak utvárcili túto

Slovakia a European story z roku 2016, kde je tiež súčasťou širokého kolektívu historikov SAV.

To všetko píšem preto, lebo Elena Londáková v uvedených prácach neraz spomína osobitne Romana Kaliského. Doslova píše,

ešte dnes čítať jeho riadky, keď ekonomické pomery vstúpili do nášho každodenného života, každodennej novinárskej práce s novou razanciou, je viac ako podnetné. A vtedy, v čase Predjaria, Kaliský brojil proti vtedajšej moci, ktorá nielen s nepochopením a aj značnou dávkou perfidnosti a podceňovania Slovenska sedela v hlavnom meste pri Vltave.

Isteže, nebolo to také prosťoduché, ako to vykresľujem, preto práve pripomínam prácu pani doktorky Londákovovej, prostredia, kolektívu, kde sa rodia. Nie je to totiž minulosť, ale faktografia, ktorá v mnohom presahuje do Slovenska v Únii a aliancii dneška. A pokiaľ ide o samotného Romana Kaliského, dnes sa už udeľuje cena Literárneho fondu nazvaná jeho menom. Ale ako vždy pri cenách si treba pripomenúť, čím skutočne je Roman Kaliský prítomný v našom vedomí, našej mentálnej výbave a najmä v práci tých, ktorí tú cenu už dostali... Aj keď to boli – povedané klasikom – úplne iné časy, vždy ide o to isté: o schopnosť pomenovať veci pravým menom.

Prečo práve Kaliský a Londáková

Dušan D. KERNÝ

a historik, pochopiteľne, potrebuje citovať pôvod prameňa.

Zaujalo ma, že nie jeden, ale hneď dvaja mladí českí historici sa v takej či onakej miere zaoberajú pomermi v slovenských médiách tej dávnosti, ktorú už zdanlivo prevalcovali obrovskou dejinnou rýchlosťou zmeny minulých desaťročí. A položil som si otázku, ako je to u nás. A tak som mal možnosť zoznámiť sa s historickými prácami Eleny Londákovovej, skvelým súborom dokumentov a súvislostí. A najmä

synekdochu pre publicistiku, ale aj pre vedu.

V ďalšej práci Od predjaria k normalizácii, vydané vlni – v roku 2016, ako keby očarovanie pominulo a predjaria má už malé začiatkové písmeno. Elena Londáková sa stala súčasťou vedeckého kolektívu aj následnými prácami Slovenská kultúra v rokoch 1968 – 1970, skvelým súborom kolektívnych spomienok Rok 1968 – novinári na Slovensku a napokon štate Slovensko Československa 1945 – 1989 v publikácii

že jeho verejné vystúpenia dávali podujatiam historický rozmer. To sa o iných novinároch toho obdobia nielen nehovorí, ale azda ani nedá povedať. V Predjari sledujeme scény, v ktorých Kaliský hýbal dejinami v rámci päťnástimiliónového štátu, a to všetko len pre zdanlivo jednoduchú vec – aby dosiahol rovnoprávnosť Slovenska. V textoch E. Londákovovej sa totiž zoznamujeme s profilom ekonomického redaktora Romana Kaliského, s tým, ako brilantne a priamočiaro argumentoval, že

SEBAOBHRANA

Štátny tajomník úradu maďarskej vlády, ktorý zodpovedá za národnostnú politiku, Árpád Potápi pri príležitosti sedemdesiateho výročia výmeny obyvateľstva medzi Česko-Slovenskom a Maďarskom v Tolnianskej župe v meste Bonyhád začiatkom júna vyhlásil, že Budapešť chce „bojovať“ za zrušenie Benešových dekrétov.

Opäť dekréty

„Všetkými silami budeme bojovať za zrušenie Benešových dekrétov, ktoré hovoria o zbavení práv Maďarov žijúcich na Felvidéku. Spomienka na obeť vysťahovania nás zaväzuje, aby sme plameň spolupatričnosti maďarského národa odovzdali ďalším generáciám,“ povedal štátny tajomník. Potápi zároveň pripomenul, že Maďari žijúci na území vtedajšieho Česko-Slovenska museli v období po druhej svetovej vojne pretrpieť najťažšie krivdy.

Výraz Felvidék v preklade z maďarčiny označuje tzv. Hornú zem a v časoch Rakúsko-Uhorska sa vzťahoval na uhorské župy, ktoré toho času ležali na území terajšieho Slovenska. Na adresu obyvateľov, ktorí boli v súvislosti s uplatnením dekrétov prinútení v období rokov 1947 – 1948 prísť do Maďarska, sa maďarský tajomník vyjadril, že tí „stratili domovinu na vlastnej rodnej zemi a stali sa obeťami diabolského plánu, ktorý hľadal vinníkov medzi nevinnými“.

Dohoda medzi vtedajšou prvou Česko-Slovenskou republikou (ČSR) a Maďarskom o výmene obyvateľstva vyplývala z dekrétov podpísaných česko-slovenským prezidentom Edvardom Benešom. Týkala sa riešenia otázky Nemcov a Maďarov žijúcich v ČSR. Maďari výraz výmeny obyvateľstva odmietajú a o udalostiach po roku 1947 sa vyjadrujú ako o násilnom vysťahovaní.

V tejto súvislosti Slovenské národné noviny pripomínajú, že 3. júna tohto roku sa pred slovenským veľvyslanectvom v Budapešti zhromaždilo viac ako päťsto maďarských extrémistov. Zhromaždení na protestnom pochode pri príležitosti deväťdesiateho siedmeho výročia podpísania Trianonskej mierovej zmluvy požadovali jej zrušenie. Pochod zorganizovalo radikálne Mládežnícke hnutie 64 žúp, ktorého predstaviteľia vyjadrili svoju nevoľu s Trianonom aj pred budovami veľvyslanectiev Srbska a Rumunska. Dôvodom ich tvrdej kritiky je ich nespokojnosť s prístupom k maďarskej menšine v týchto štátoch.

Vo vzťahu k Slovensku však účastníci protestu priznali, že súčasné vzťahy medzi Budapešťou a Bratislavou sú veľmi dobré. Kritický postoj však vyjadrili proti tomu, že slovenská vláda údajne necháva zaostávať regióny, kde žije maďarská menšina. Príkladom má byť to, že diaľnica, ktorá spája východ so západom krajiny, vedie namiesto rovinatej oblasti na juhu náročnejšou severnou trasou.

Trianonskú mierovú zmluvu, ktorá vymedzila a potvrdila hranice Maďarska a Česko-Slovenska po rozpade Rakúsko-Uhorska, podpísali 4. júna 1920 v paláci Veľký Trianon pri Paríži mocnosti Dohody (Spojené štáty, Veľká Británia, Francúzsko a Taliansko) s predstaviteľmi Maďarska. To sa napriek ratifikácii dokumentu s novým stavom nezmenilo a Trianon je u našich južných susedov dodnes vnímaný ako krivda spáchaná na maďarskom národe.

Treba azda tiež pripomenúť, že Slovenská republika prijala 20. septembra 2007 prostredníctvom Národnej rady Slovenskej republiky Deklaráciu o nemennosti Benešových dekrétov. Parlament zároveň v preambule vyhlásenia Deklarácie otvorene odsúdil princíp kolektívnej viny.

Robert LANDIS

Najstaršie vedeckovýskumné pracovisko v oblasti školstva na Slovensku jubuluje

Štátny pedagogický ústav má sedemdesiat rokov

Zhovárala sa Irena BERKOVIČOVÁ – Foto: archív ŠPÚ

Štátny pedagogický ústav je rezortné výskumné pracovisko Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky ako jedna z jeho priamo riadených rozpočtových organizácií s právnou subjektivitou. Vo svojej práci, pri ktorej spolupracuje s vysokými školami, rezortnými a mimorezortnými inštitúciami, sa orientuje najmä na aplikovaný pedagogický výskum, na poradenské, metodické a vzdelávacie činnosti. Sústreďuje sa na tvorbu koncepcií zameraných na obsah výchovy a vzdelávania, prípravu odborných podkladov pre školskú politiku a prax materských, základných, základných umeleckých a stredných škôl a školských zariadení. O jeho súčasnosti a perspektívach sme sa zhovárali s jeho riaditeľom doc. PhDr. Ludovítom HAJDUKOM, PhD.

• Štátny pedagogický ústav vznikol na jar v roku 1947, teda presne pred siedmimi desaťročiami, ako prirodzená potreba rozvoja systémového vzdelávania. Myslíte si, že táto potreba stratila dnes niečo zo svojej aktuálnosti?

Som presvedčený že skôr naopak. Pedagogická veda, jej pestovanie, zveľaďovanie a praktické využitie sú rovnako dôležité, ak nie je ešte dôležitejšie v súčasnom svete, v ktorom sa dennodenne stretávame s prejavmi laxného prístupu k hodnotám, hodnotovej orientácii detí a žiakov, k morálke a interpretácii vzdelania, a aj charakteru, čestnosti, solidarity, tolerance a podobne.

• Za sedem desaťročí existencie prešiel ústav postupne rôznymi zmenami. Aké je jeho miesto v dnešnej etape modernej demokratickej spoločnosti?

ŠPÚ sa podieľa na vytváraní podmienok a príležitostí na modernizáciu obsahu a metód školského vzdelávania na základe výsledkov pedagogického výskumu a najnovších vedeckých poznatkov. Jeho poslaním je prispieť k rozvoju osobnosti detí a žiakov už od materskej školy tak, aby disponovali poznávacími, morálnymi a širšími sociálnymi spôsobilosťami, nevyhnutnými na ich ďalší život, rozvoj, a tiež na proces celoživotného vzdelávania.

• Súčasná spoločnosť prináša stále nové a nové výzvy a potrebu hľadať prínosné riešenia. Dokáže ŠPÚ dynamicky a efektívne reagovať na tieto skutočnosti? Spomením trebárs zhoršené výsledky v PISA – medzinárodnom testovaní žiakov zo Slovenska za ostatných deväť rokov.

Vo funkcii riaditeľa ŠPÚ som vyše roka. Spomením naozaj iba pár dôle-

Na čele ŠPÚ je už vyše roka uznávaný odborník doc. PhDr. Ludovít HAJDUK, PhD.

žitých krokov, ktorými sme sa za tento čas, poviem to neskromne, posunuli vpred. Tvorbou nových výskumných projektov, nových metodických a didaktických prostriedkov, experimentálnymi overovaniami, súhrnnými hodnoteniami a na ich základe ďalšími metodickými odporúčaniami pre učiteľov a pedagogických pracovníkov riešime aj úspešnosť našich žiakov základných a stredných škôl v medzinárodných testovaniach čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti. Samozrejme, tento problém, o ktorom vieme už takmer desať rokov, nevyriešime ani sami, ani za pár mesiacov. Môžeme však usmerniť školy a učiteľov a pomôcť na ceste k postupnej zmene k lepšiemu výsledku.

• Jednou z možností, ako pokročiť pri riešení týchto problémov, je podpora tvorivého kritického myslenia. Urobili ste v tejto oblasti niečo konkrétne, aby sa

dalo očakávať zlepšenie úrovne spomínaných gramotností?

Pripravili sme návrh Národného projektu na nové modely riadenia výchovno-vzdelávacieho procesu pre základné školy, garantujeme experimentálne overovania viacerých metód, ktoré rozširujú tvorivé myslenie a bádateľské zručnosti. Pozornosť by som chcel upriamiť napríklad na metódu CLIL, ktorá sa osvedčila v Európskej únii, Slovensko nevyužívajúc, a to najmä v oblasti prírodných vied pri výučbe cudzích jazykov. V záujme zlepšenia úrovne kritického myslenia žiakov základných a stredných škôl rozširuje ŠPÚ spoluprácu s Ústavom pamäti národa. Na podporu prírodovednej gramotnosti organizujeme napríklad exkurzie pre učiteľov do rakúskeho lesoparku Donau-Auen. Pre učiteľov pripravujeme súťaž v tvorbe nových didaktických návrhov vo vyučovaní či projekt INTERREG na podporu rozvoja funkčnej gramotnosti.

O ČOM JE REČ

Jeden z najkrajších kútov Slovenska je nepochybne Liptov. O to radostnejšie sa mi to píše, pretože je to môj rodný kraj. Vždy sa sem vraciam, aby som pookrial na duši... Tentoraz ma sem priviedlo pozvanie výborného muzikanta, folkloristu a dlhoročného pedagóga Vladimira Struhára, ktorý toto leto (v auguste) oslavuje sedemdesiatpäť rokov. Pri tejto príležitosti sa konal v ružomberkej synagóge koncert venovaný jeho umeleckej, pedagogickej a organizátorskej tvorbe, ktorý jubilant nazval Curriculum vitae – tvorivý život. Ak sa Vlada Struhára opýtate, čo je jeho krédom, bez zaváhania povie: „Tvorivosť. Je to proces naplňania zmyslu života, činnosť, ktorá sa uplatňuje všade tam, kde je človek. Tvorivosť je základom, aby sme boli ľudskejší a produktívnejší, je prevenciou aj liekom proti tomu, aby naša planéta neskončila sebazničením... A je to sila, ktorá rodí nové hodnoty. Tvorivý človek vníma a pozoruje veci z hľadiska budúcich možností, následkov vecí, predvída, hrá sa s budúcnosťou... Vidí svet a veci v ňom ako možné problémy na skúmanie a riešenie.“

Od vyštudovania na Pedagogickom inštitúte v Martine

ako učiteľ nastúpil do základnej školy v Žaškove. Odvtedy to je päťdesiatštyri rokov pedagogickej praxe: Liptovská Osada, Komjatná, Likavka, Ružomberok, Východná, Liptovské Sliače, všade tam učil, vychoval stovky žiakov a všade tam na neho s lás-

O tvorivom živote človeka

Peter ŠTRELINGER

kou spomínajú. Pretože on nielen učil, všade tam zakladal folklórne skupiny, či pôsobil v súboroch, ktoré tam boli. Vlado Struhár je hudobník par excellence, hrá na jedenástich hudobných nástrojoch, a tak deti učil vzťahu k ľudovej hudbe. Vychoval mnoho muzikantov, skladal znelky a kompozície, hľadal zabudnuté ľudové pesničky a oživoval ich. Cesta k folklóru, ako spomína, viedla cez Likavku, dedinu vedľa Ružomberka. Tu sa zblížil s vedúcim detského folklórneho súboru pri základnej škole Ivanom Pišekom. Detský súbor potreboval vybudovať novú ľudovú hudbu. Vlado Struhár dostal od neho prvú veľkú úlohu – zostaviť hudobné pásmo k Likavskej burse,

k sadeniu májov a ďalším tancom. Už v roku 1972 sa detský súbor z Likavy stal v Prešove víťazom celoslovenskej prehliadky. Z malých tanečníkov a spevákov vyrástli členovia známej folklórnej skupiny Likava a úspešne dnes pokračujú v rozvoji folklóru v rod-

tovských holiach. V programe zaznel aj citát z článku, ktorý Vlado Struhár o Hanke Hulejovej napísal pri príležitosti jej jubilea: „Európa sa začína zmietať v prvých krčoch vojny. Vo vzduchu poletujú snehové vločky. Okolo domu Augustína Littvu je ticho. Iba v izbičke je rušnejšie. Otec s mamičkou Emíliou prežehnávajú novorodiatko, ktorému dávajú meno Hanka. Vtedy ešte netušili, že sa zrodil spevák talent. Prišla na svet v predvečer Vianoc – najkrajších sviatkov roka. Akoby v tom bola vyjadrená celá symbolika životnej dráhy speváčky ľudových piesní, ktorá plným priehŕstím rozdávala potešenie, radosť, krásu a lásku k rodnému Liptovu.“

V úvode glosy sme písali o kréde Vladimira Struhára – o tvorivosti, o tvorivom človeku. To je najväčšia zbraň proti zlobe a nenávisti, ktorá, žiaľ, opantáva svet a hrozí skazou. My Slováci máme práve ten neobyčajný dar – piesňou sa brániť proti smútku. V každej doline iný kraj, iné zvyky a obyčaje. To sme cítili i pri tomto neobyčajnom umeleckom zážitku, tvorivom príbehu jedného človeka. Na takéto príbehy, žiaľ, ústredné médiá, vrátane televízie, zabúdajú, nuž sme to chceli napraviť aspoň touto krátkou glosou.

Neuznávanie Trianonu znamená aj odmietanie existencie Slovenska

Vyúčtovanie podpísané krvou je večné!

Jozef SCHWARZ – Foto: autor

Štvrtého júna sme nenáhlivo kráčali centrom nášho hlavného mesta. Deň bol teplý a pekný. Najmenej do štvrtej popoludní. Nešli sme bez cieľa. Spoločne s niekoľkými matičiarimi z Petržalky sme prechádzali popri Hlavnej pošte na Námestí SNP a mierili k budove Filozofickej fakulty na Gondovej ulici, potom na Starý most cez Dunaj a na Tyršovo nábrežie v Petržalke pred budovu Divadla Aréna. Čo mali tieto miesta spoločné? Udalosť pred deväťdesiatimi rokmi, ktorá položila základ slovenskosti dnešného dňa.

V ten deň v roku 1920 spojené mocnosti, ktoré zvíťazili v prvej svetovej vojne, podpísali mier s Maďarskom. Okrem toho, že Maďarsko získalo prvýkrát v dejinách svoj národný štát (Uhorsko nebolo a nie je Maďarsko), tento dátum znamenal, že sa Slovensko dostalo na politické mapy sveta.

HISTORICKÝ MÍLNIK

Pre nás Slovákov je to jeden z najvýznamnejších historických mílnikov národnej a najmä štátnej existencie. Či sa to niekomu páči, alebo nie Česko-Slovensko z októbra 1918, a po prijatí ústavy v roku 1920 Československá republika, bol aj náš štát. Cestu k dnešnej slovenskej štátnosti kolikovali z našej strany: Cleveľandská dohoda v roku 1915, následne vstup Štefánika do parížskeho vedenia česko-slovenského odboja, 1. máj 1918 v Liptovskom Mikuláši, Martinská deklarácia z 30. októbra 1918, 29. august 1944 v Banskej Bystrici, Košický vládný program v roku 1945 a podpis federácie na Bratislavskom hrade 28. 10. 1968. Boli to všetko domáce aktívne slovenské kroky k súčasnosti.

Ale medzinárodnoprávny rámec slovenským snahám potvrdil práve 4. jún 1920 – takzvaná Trianonská dohoda. Podpísaná v Grand Trianone v jednom z palácov Versailles. Ako napísal slovenský zástupca na mierových rokovaníach Štefan Osuský: „Keď som o trištvrté na päť dňa 4. júna 1920 pod zmluvu nesúcu meno ‚Trianon‘

Pamätník Trianonu na Tyršovom nábreží v Bratislave – elegantný, štíhly..., zanedbaný! To pre tie smetné nádoby nebolo iné miesto? Alebo ktosi takto demonštruje postoj k štátnosti.

napísal svoje meno, vedel som, že podpisujem vyúčtovanie slovenského národa s bývalým Uhorskom, vyúčtovanie účtov popísaných od vrchu až dolu krvou, utrpením a biedou môjho národa. A také vyúčtovanie je večné.“

BEZ ÚCTY

A ako si pripomíname tento deň my potomkovia a slovenskí národní dediči Trianonu? Pre odpoveď použijem cudzie, ale zdomácnené slovo – tristne. Médiá plné pochopenia k pohnutému osudu migrantov ako ľudí bez funkčného štátu, domova (ako sme boli my Slováci do roku 1918) si

tento dátum nepovšimli. Ulice pulzovali v bežnom nedeľnom rytme.

Bratislava sa hrdí až dvoma kovovými a kamennými spomienkami na tento deň. Na budove Hlavnej pošty v centre mesta je pamätná tabuľa. Ak by ste si pri nej chceli uctiť „Deň trianonskej radosti“ venčekom, stužkou, máte smolu. Tabuľa je vysoko, skoba, na ktorú by sa dali umiestniť atribúty účty, neexistuje. Akoby autori predpokladali, že to pietne miesto nebude...

Budova dnešnej Filozofickej fakulty na Gondovej, v ktorej sídlilo od januára 1919 ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska, prvý

predchodca slovenskej vlády, tiež utajuje svoju slávnú minulosť. A zatiaľ ani neprežrádza štátnické dielo Vavra Šrobára, prvého ministra Slovenska a stroju oživotvorenia Matice slovenskej. V auguste uplynie tiež stopäťdesiat rokov od jeho narodenia. Dúfam, že v januári 1919, keď sa Bratislava stala Bratislavou a naším hlavným mestom, odhalia s veľkou slávou na budove artefakt, ktorý to dá na známosť celému svetu, ale najmä Slovákom a Bratislavčanom.

MOST Z ROMÁNU

Pri prechode Starým mostom si pripomíname slávne obsadenie Petržalky česko-slovenskými legionármi v auguste 1919. Posledný boj česko-slovenských légii! Matičné vydavateľstvo vydalo vlni o tejto výnimočnej operácii prvej svetovej vojny knihu Romana Kaliského-Hronského Most do mesta – román o zrýchlení dejín.

Konečne sme na Tyršovom nábreží pri pomníku Trianonu, odhalenom v roku 2010. Elegantný, štíhly..., zanedbaný. V nedeľu 4. júna 2017 o 10.30 hodine obklopený smetnými kontajnermi. Azda patrí Trianon na smetisko dejín? Pre mňa a priateľov určite nie! Spoločnými silami s rodinnými príslušníkmi odstraňujeme špinu na texte a pomník obopíname slovenskou trikolórou. Spomíname na minulosť, ktorá je v priamej nadväznosti na súčasnosť.

Naši južní susedia hovoria a píšú o Trianone ako o mierovom diktáte. Pre nich je to deň národnej súdržnosti. Vraj prišli o Veľké Maďarsko. Neprišli! Uhorsko nebolo Maďarsko.

Severná časť Uhorska je dnes Slovensko. Územný základ našej slovenskej štátnosti. Maďarské odmietanie Trianonu znamená odmietanie existencie Slovenska. Pre nás je 4. jún 1920 deň trianonskej radosti. Kiež by vyrástla čo najskôr úroda pamätníkov, pamätníčkov a najmä všeludového osvojenia si toho veľkého dňa našej novodobej histórie.

Rozmáha sa oslavovanie horthyovských exponentov a agentov Budapešti

Matica odsudzuje extrémizmus i šovinizmus

Margaréta VYŠNÁ – Foto: archiv SNN

Matica slovenská považuje za útok na národné ctenie, protizákonné konanie a prinajmenšom za provokáciu, keď sa na slovenskom území stavajú pamätníky a odhaľujú pamätne tabule kontroverzným osobám a osobám, ktoré kolaborovali s nacistickou a fašistickou politikou, maďarským iredentizmom a ktoré považuje slovenský národ za vlastizradcov. Ján Esterházi bol takouto osobou. Nebezpečenstvo stavania pamätníkov takýmto osobám spočíva v nekontrolovanom šírení preexponovaného národnostného egoizmu, šovinizmu a extrémizmu.

Ján Esterházi sa narodil 14. marca 1901 vo Veľkom Záluží a zomrel 8. marca 1957 v Mirove (ČR). Pôsobil ako menšinový maďarský politik v Česko-Slovensku, neskôr v Slovenskej republike, bol poslancom česko-slovenského parlamentu a Snemu Slovenskej republiky. Po vojne bol odvečený do Sovietskeho zväzu, kde bol odsúdený a väznený. V Česko-Slovensku bol odsúdený na trest smrti, neskôr bol trest zmiernený na doživotie.

NÁZOR AKADÉMIE

Slovenský historický ústav Slovenskej akadémie vied vydal v roku 2011 vyhlásenie, v ktorom sa o. i. píše, že Ján Esterházi sa ako menšinový politik už za prvej ČSR dlhodobo usiloval o rozbitie česko-slovenského štátu a jeho demokratického režimu. V záujme tohto cieľa intrigoval a spravodajsky spolupracoval nielen s vládou v Budapešti, ale aj s nemeckými nacistami. J. Esterházi hlasoval ako poslanec Snemu SR za všetky zákony, ktoré pomáhali budovať na Slovensku totalitný režim, a „preslávil sa“ aj svojimi antisemitickými verejnými vyhláseniami a postojmi. Esterházi mu sa pripisuje podiel na oklieštení Slovenska Viedenskou arbitrážou, historické fakty a archívne dokumenty dokazujú jeho kolaboráciu s nacistickou politikou, maďarskou iredentistickou politikou a vlastizradu.

Takéto udalosti, ako je táto na fotografii z novembra 1938, keď regent Miklós Horthy so suitou víťazne vťahal do „vráteného“ Komárna, bytostne konvenovali revizionistickým postojom Jána Esterháziho.

Keďže nejde len o názor Matice slovenskej a jej historikov a členov, publikujeme aj výber z výskumu slovenských historikov o tejto kontroverznej osobe:

UVÍTAL MNÍCHOV

Historik Ján Mitáč uvádza, že J. Esterházi mal prostredníctvom blízkych kontaktov jeho manželky Lívie s rodinou Miklósa Horthyho „otvorené dvere“ k vysokým politickým kruhom v Maďarsku. V roku 1932 sa stal predsedom maďarskej Krajinskej kresťansko-so-

cialistickej strany v ČSR. Túto stranu a dosadenie Esterháziho na jej čelo podporovali maďarské vládne kruhy. Strana mala za cieľ o. i. aj autonómiu Slovenska. (Čaplovič, Dušan; Čičaj, Viliam; Kováč, Dušan; Lipták, Lubomír; Lukačka, Ján) V roku 1938 v správe pre maďarskú vládu Esterházi hovorí o politike v súvislosti s HSLS ako o „prvoradej povinnosti Maďarov za pomoci iných rozbiť republiku“. Esterházi prejavil obrovské nadšenie, keď sa dozvedel, že prvú Slovenskú republiku napadlo Maďarsko...

Podľa historika Ladislava Deáka Esterházi spolupracoval s Nemcami pri naplnení cieľov maďarského revizionizmu. Po uzavretí Mnichovskej dohody, ktorú Esterházi uvítal, odcestoval do Budapešti, kde mal pripraviť pôdu na pripojenie Slovenska k Maďarsku. Esterházi v roku 1938 po príchode M. Horthyho do Košíc sice požadoval pre Slovákov také menšinové práva na anektovanom území, aké majú Maďari na Slovensku, lenže tieto vyhlásenia boli iba populistické, proti Slovákom sa zasahovalo tvrdo, s porušovaním ich ľudských práv (krviprelievanie v Šuranoch). Historik a politik Dušan Čaplovič tvrdí, že Esterházi podporoval myšlienku slovenskej autonómie a samostatnosti ako základný krok k neskoršiemu poľhnutiu Slovenska Maďarskom.

Ivan Kamenec zase konštatuje: „Po oslobodení Slovenska Esterházi pokračoval vo svojej veľkomaďarskej politike, kritizoval likvidáciu okupačnej politiky na juhu Slovenska, a tiež sa podieľal na vypracovaní memoranda proti Košickému vládnemu programu. Český historik Jaroslav Valenta upozorňuje na to, že Esterházi mu nešlo o presadzovanie práv maďarskej menšiny, ale o realizáciu veľkomaďarskej politiky.“

FALOŠNÝ OBRAZ

Maďarskí historici, ale aj politické reprezentácie Maďarska dodnes vytvárajú falošný obraz o Esterházi ako o demokratovi, zástancovi ľudských práv a vzore slovensko-maďarského zmierenia. Napriek protestom a nevôli obyvateľstva boli osadené jeho pamätníky v Leviciach, v Košiciach a v Rimavskej Soboti. Esterháziho konanie v medzivojnovom období schvaľuje aj predseda Strany maďarskej komunity J. Berényi, ktorý je známy výrokom: „Esterházi je pre mňa do určitej miery vzorom.“ Pál Csáky vystúpil s oslavným prejavom o J. Esterházi aj v maďarskom parlamente (Csáky: Politika a morálka).

GLOSA

Na pohrebe našej zosnulej babky v obci na dolnom Zemplíne sa zúčastnilo okolo šesťdesiatpäť ľudí, z ktorých bolo iba pätnásť takých, ktorí vedeli po maďarsky. Babka mala deväťdesiat rokov, po maďarsky nerozprávala, len posledných päť rokov po mozgovej príhode žila aj zomrela u najstaršej dcéry, ktorá sa tam – do maďarského prostredia – vydala. Naša rodina pochádza zo Spiša a z Michaloviec.

Šok navyše z rozlúčky

Aký to bol šok pre celú rodinu, keď pohreb bol spoločne v maďarčine a aj tá polovica v slovenčine bola ako v tých najhorších vtipoch, kde sa paroduje Maďar, čo chce hovoriť po slovensky. Po pohrebe sa aj pravnučka babky vyjadřila, že pán farár by mal ísť na intenzívny kurz slovenského jazyka. A to vraj bol ten duchovný z dvoch v obci vo farnosti, ktorý vie lepšie po slovensky... Moja otázka pre vládných politikov a hlavne členov SNS znie: ako z ich strany prebieha ten pred voľbami deklarovaný boj za práva Slovákov na tomto zmiešanom území? Lebo zatiaľ vidím len v tichosti a postupne prebiehajúce pomáďarčovanie tých málo Slovákov, ktorí sa tam k slovenskej národnosti ešte hlásia. Z vlastnej skúsenosti môžem skonštatovať, že Slovák sa na južnom Slovensku nedohovorí vôbec alebo len veľmi ťažko. Už sa mu upiera aj právo na dôstojnú rozlúčku? Ako je to s cirkvami na tomto území, kto ich riadi, keď pán farár sa tesne pred pohrebom vraj vrátil z nejakého seminára v maďarskom meste Eger...

Čakal som na políciu v Michalovciach na dopravnom inšpektorate na zápis do TP a spýtal som sa niečo vedľa mňa sediaceho asi štyridsaťročného muža. Ten mi iba posunkom naznačil, že nevie po slovensky iba po maďarsky... Sťažoval sa mi kamarát, ktorý má meno znejúce maďarsky, píše sa s th na konci priezviska. Keď prišiel na odbor sociálneho poistenia okresného úradu vybavovať dôchodok, pracovníčka ho oslovila po maďarsky. Keď sa ohradil, že on nevie maďarsky, že on je napriek maďarskej podobe mena Slovák, tak sa urazila, no a tak s ním potom aj úradovala.

Poviem vám, že takáto situácia na tomto území za socializmu nebola. Chodili sme tam štyridsať rokov na všelijaké podujatia. Stále tam boli aj Slováci, aj Maďari, ale sa rešpektovali. Všetci bez problémov hovorili aj po slovensky, keď vedeli, že je tam niekto, kto nerozumie maďarsky. Dnes však problém so slovenčinou majú. Čím mladší, tým väčší problém. Rodinné vzťahy sú stále horšie. Verte, že toto je len zlomok z toho, čo sme na tomto území zažili.

Pán predsedsa SNS Andrej Danko, mám syna presne vo vašom veku. Spolu s ľuďmi zo svojho okolia sme pred týmito voľbami verili, že spolu s Ficovým Smerom dokážete Slovensko potiahnuť dopredu. Proti takému zloženiu koalície, ako je teraz, nič nemám, len vidím, že Bugár svoje dosiahol. Vidím v ňom dobrého diplomata. Nijaké konfliktné vyjadrenia, ktoré by potešili opozíciu. Slovenskí politici by sa mali učiť od Bugára!

Jozef CHABA, Trnava pri Laborci, z listu vedeniu SNS

NA OKRAJ

Jednou z foriem, ako umiestniť predpokladanú, ale už aj existujúcu produkciu potravín na spotrebiteľskom trhu, je jej export. Export je však v porovnaní s predajom na domacom trhu organizácie i finančne náročnejší. Aj preto je dobré, že slovenské príslušné rezorty plánujú podporovať účasť slovenských producentov potravín na medzinárodných výstavách s cieľom zvýšiť export slovenských potravinárskych produktov do zahraničia. Rezort pôdohospodárstva sa preto intenzívne zaoberá podporou exportných možností slovenských potravinárskych firiem a analýzou najpotenciálnejších vývozných trhov pre slovenské potravinárstvo.

Potraviny vyrábať, ale ich aj vyvážať!

Agrorezort zvyšuje príspevky na účasť medzinárodných podnikov na schválených medzinárodných výstavách v oblasti potravinárstva až o šesťsto percent, z 3 320 eur na dvadsaťtisíc eur. Zároveň bude preplácať ubytovanie a prepravu dvom osobám.

Aj na Slovensku existujú firmy, ktoré nielen vyrábajú, ale zaoberajú sa aj výskumom potravín. Napríklad spoločnosť Tekmar vlastní výskumné centrum, v ktorom vedci pracujú na vytváraní zloženia produktov v oblasti energetických tyčínok. Spoločnosť patrí v oblasti funkčných tyčínok medzi technologických lídrov, za svoje produkty získala aj renomované medzinárodné ocenenia. Pri produkcii spolupracuje so slovenskými poľnohospodármi. Až 75-percentný podiel surovín v jej produktoch pochádza od slovenských dodávateľov. Ročne kupuje od slovenských poľnohospodárskych podnikov viac ako tritisíc ton pšenice a ovsu a vo vlastnej výrobe ich spracováva na pšeničné a ovsené vločky.

Pestovanie ovsu a pšenice má na Slovensku dlhoročnú tradíciu. Zvlášť pšenici sa mimoriadne darí, v uplynulom roku ju poľnohospodári pestovali na oševnej ploche takmer 418 tisíc hektárov, čo je za posledných päť rokov nárast o vyše päťdesiat tisíc hektárov. Stúpila aj jej produkcia o osemstotisíc ton na 2,4 milióna tony. Oševná plocha ovsu klesla vlni o 2,6 tisíc hektára v porovnaní s rokom 2015, a to na 14,8 tisíc hektára. Klesla tak aj produkcia na tridsaťšesťtisíc ton.

Dlhodobou je známa skutočnosť, že naši potravinári dokážu vyrobiť vysoko kvalitné výrobky. Aj suroviny potrebné na ich výrobu dosahujú často kvalitu alpských mliek či syrov. Zvýšením možnosti exportu takýchto potravín by sa otvorili dvere aj zvýšeniu produkcie, a tým aj zamestnanosti. A nejde iba o zamestnanosť v konkrétnom potravinárskom podniku. Dnes sa produkuje predovšetkým na princípe subdodávateľských vzťahov.

Takže ak by sa dalo exportu, bude sa zaručene dať aj regiónu. Naše produkčné poľnohospodárske regióny, žiaľ, ešte stále patria medzi sociálne najslabšie na Slovensku. Samozrejme, na oblasti s automobilovou výrobou nebudú nikdy mať, ale zdravé podnikanie v každom prípade znamená nielen stabilizáciu, ale najmä rozvoj lokálneho pracovného trhu.

(ib)

Na Slovensku ticho tolerujeme turecké hospodárstvo už aj agrodotáciami

Vyplácanie štátnych dotácií za ničnerobenie

Zhováral sa Ivan BROŽÍK – Foto: autor

Aký je stav v súčasnom slovenskom poľnohospodárstve, čím žijú výrobné podniky, čo bráni tomu, aby sa na slovenskom trhu objavilo viac slovenských potravín? Po odpovede zašli Slovenské národné noviny po istom čase za Ing. Jánom KOPŠOM, predsedom PD Vršatec v okrese Ilava.

• **Naposledy sme sa pre Slovenské národné noviny rozprávali asi tak pred dvoma rokmi. Pán predseda, odvtedy sa toho veľa udialo, aj konkrétne dobrého – aspoň tak sa zdá z medializovaných informácií. Čo by vám na úvod zišlo na um ako pozitívum?**

Nepovedal by som ani, že sa to pohlo k lepšiemu. Skôr začnem tým, že už aj poľnohospodárstvo začalo pociťovať akútny nedostatok disponibilnej pracovnej sily. Hoci my sme tento jav avizovali možno už pred pätnástimi rokmi. Začíname využívať akúsi „barličku“ – duálne vzdelávanie. Takže aj my máme už na našom družstve certifikované pracovisko v súčasnosti s jedným prvákom. Do budúceho roka rátame s ďalším.

• **To budú, predpokladám, už čoskoro vaši zamestnanci.**

Áno, ten prvý bude poľnohospodár mechanizátor. Máme totiž zmluvu so Strednou odbornou školou v Pruskom. V jej rámci sa venujeme študentom už od prvého ročníka. Zmluvne by sa takýto študent mal u nás vyučiť. V učebnej zmluve je zaviazaný pracovať po skončení školy tri roky u nás na družstve. Väčší problém vidím v rodičoch, ktorí chcú mať zjavne aj z menej úspešných detí – čo sa týka prospechu – inžinierov, bakalárov, právnikov, stavajú pred ne nereálne méty.

• **Nedávno ma jeden mladý človek zaskočil otázkou – „družstvo“? Dával tým najavo, že vlastne ani nechápe, prečo dnes ešte družstvá.**

Ja si dokonca myslím, že aj programy Európskej únie pre začínajúcich „farmárov“ sa mohli v našich podmienkach mierne upraviť. Mladých asi zjavne láka päťdesiat tisíc eur možných dotácií. Lenže, ten istý mladý človek mohol byť aj zamestnancom družstva.

• **Myslíte to ako súkromné hospodárenie v súbehu s pracovným uplatnením sa na družstve?**

Nikto to takto zatiaľ nedefinoval, ale je isté, že keby ktosi trochu viac rozmýšľal, keď sa pripravovali operačné programy, celé by to mohlo vyzeráť inak. Teraz nám vyrastajú mladí „farmári“ z vyštudovaných architektov, ekológov, právnikov, ekonómov. Prípadne z potomkov súčasných veľkých poľnohospodárskych manažérov. To v lepšom prípade. Lenže takéto samorasty bez skúsenosti v praxi môžu dopadnúť veľmi zle. Učia sa na vlastných chybách, hoci by nemuseli, ak by najskôr začínali v praxi, a potom to mnohí neustoja.

• **Mimochodom, ak hovoríte o dotačnom systéme – na Slovensku sa verejne šíri slovné spojenie „eurofondová mafia“.**

Až takto by som to nepomenoval. To, že sa nám tu rozmohlo dotačné výpalníctvo, s tým však skúsenosť mám. Ide o dotácie na obrábanú pôdy. Mžeme sa o tom porozprávať. V poľnohospodárstve máme šťastie – čo sa týka samotných eurofondov, prakticky tu korupcia typu: dajte pätnásť percent a vybavíme, neexistuje. O tom by skôr mohli rozprávať starostovia obcí a primátori miest. Áno, čosi sa dialo na „platobnej agentúre“, ale zároveň vieme, že ministerka rázne konala. Dokonca si trúfne povedať, že ak aj verejnosť

Predseda PD Vršatec Ing. Ján KOPŠO sa nebojí pomenovať problémy agrorezortu praxným menom a o niektorých praktikách v ňom hovorí ako o výpalníctve.

vníma, že toľko a toľko percent eurofondov musí Slovensko vracať, poľnohospodári s tým problém nemajú.

• **Čo si má laik predstaviť pod slovným spojením „výpalníctvo na priamych platbách“?**

Sú to dotácie na poľnohospodársku pôdu. Trochu to súvisí aj s mladými súkromníkmi – niektorí z nich sa začali takto správať. Takže ako to funguje: nejaký podnik, družstvo poberá dotácie na plochu. Na jej určitú výmeru. Zrazu sa však jedného dňa objaví „nový hospodár“, ktorý nerešpektujúci zákony povie, že bude obrábať dvadsať hektárov z celkovej plochy, ktorú obhospodaroval dovtedy podnik.

• **Dá sa nerešpektovať zákony?**

Samozrejme že sa dá, musíte totiž dokázať úmysel. Inak sa dotčný ničoho protizákonného nedopustil. Roky voláme, aby sa tomu urobil nejaký koniec, ale voláme zrejme do hluchého priestoru. No a funguje to tak, že na pôdu, na ktorú bral podnik dotácie v uplynulom roku, si začne na jej časť robiť nároky aj niekto iný. Ľudovo sa tomu hovorí, že sa „nakrúžkuje“ na parcelu. Potom sa parcela musí dostať do krížovej kontroly. A buď dôjde k dohode, alebo k nej nedôjde, a ak k nej nedôjde, tak dotácie sa zastavia na celú výmeru. Inak povedané, ak tomu „votrelcovi“ ponúknete „vhodnú kompenzáciu“, tak sa „odkrúžkuje“ a vy poberáte platby, teda dotácie na pôdu, ďalej. A máte na výplaty a konkurz nehrozí. V praxi teda vždy ten väčší ustupuje. Toto je dotačné výpalníctvo.

• **Vedia o takýchto praktikách orgány činné v trestnom konaní?**

Vie o nich najmä Poľnohospodárska platobná agentúra. Aj naše ministerstvo o tom určite vie. Napriek sľubom sa v sporných prípadoch pozastavujú naďalej celé dotácie. Posun je možno už v tom, že kontrolóri riešia zmluvné nájomné vzťahy a to, kto tú parcelu skutočne obrobil. V každom prípade takéto praktiky hraničia s trestným činom subvenčného podvodu na úrovni Európskej únie. Lenže – treba dokázať ten úmysel.

• **Nie celkom bez súvislosti – ak si dobre spomínam, už asi desať rokov „beží“ sceľovanie pôdy aj preto, aby sa takéto kšefty s parcelami robili nedali.**

Tento proces by už pomaly mohol byť aj ukončený, no mala by nastať i tá druhá a neoddeliteľná časť pozemkových úprav – a tou je komasácia.

• **Sceľovanie rozdrobenej pôdy.**

U nás je v priemere na pol hektára plochy sedem až desať spoluvlastníkov. A pri dedičských konaniach sa stále veselo postupuje podľa tereziánskej praxe, pôda sa ďalej rozdrobuje. Aj tam, kde už boli parcely scelené. Potom sú tu otázky rozhodovacích právomocí – čo a ako s tou parcelou, ďalej je tu otázka prístupnosti parcely...

• **Aj na júnovej schôdzi parlamentu tu je pôda na pretrase. Pokračuje sa v jej ústavnej ochrane ďalšími vykonávacími zákonmi. Ale vidíme okolo seba, nie sme slepi.**

Nuž, zákony. A čo keby tak štát išiel príkladom? Na niektorých typoch poľnohospodárskej pôdy by ani nemali byť povolené stavby. A veselo sa stavia na tej najlepšej!

• **Podme k smutnému evergrínu – predaju slovenských potravín. Napriek viditeľnej snahe rezortu jeho podiel na našom trhu sa naďalej znižuje.**

Rozprávajme sa najskôr o kvalite tých potravín, ktoré sa na Slovensko dovážajú. Nie paušálne, ale väčšinou. Už desať rokov verejne vyhlasujem, že sme smetisko Európy a aj vzdialenejších kontinentov. Krmia nás odpadom. V obchodných reťazcoch triedime prepravky s nahnitou zeleninou a ešte sa aj tešíme, že za to zaplatíme. V podstate sa sem dováža v Rakúsku alebo v Nemecku už nepredajný odpad. Z tohto pohľadu sa mi veľmi páčia aktivity pani ministerky, určite najmä to, že sa jej podarilo dostať túto tému až na rokovania do Bruselu. Bulharský predseda vlády takého obchodné praktiky prirovnal takmer ku genocide.

• **Bežný človek nevie pochopiť, prečo je na Slovensku výhodnejšie predávať napríklad mäso až z Brazílie, ktorého už len prepravné náklady musia byť obrovské.**

To je to, o čom hovorím. To je odpad. Nemá to z pohľadu producenta už nijakú cenu. Ak však niekto v zámoreí zaplatí za to toľko, že to pokryje náklady na prepravu a ešte aj vygeneruje nejaký zisk, tak prečo by nezaobchádzal takto s odpadom? Potom sa tiež málo vie o plávajúčich kafilériách a mraziarňach. Na loď sa naloží starý hovädzí dobytok, ktorého mäso už je doma nepredajné, na mori sa zabije, odpad sa vyhodí do mora, na lodi sa mäso ešte zmrazi. Takmer nijaké náklady a máte tony tovaru, po ktorom siahajú nákupcovia. Toto u nás nadšene kupujeme a ešte nadšenejšie predávame.

• **Váš osobný podnikateľský sen o predaji vlastných výrobkov na družstve ešte trvá, alebo už ste v realite?**

Môj sen stále trvá, dokonca zlepšila sa už aj kúpyschopnosť obyvateľstva, ale v prepočtoch narážame na otázku rentability. To je spracovanie mäsa, zaplaťte mäsiara, zaplaťte predavača, plaťte réžiu za predajňu... Nie je to v malom rentabilné predávať. Regionálny odberateľ, ktorý by bol stabilný, sa oplatí viac.

• **A iná príčina poklesu predaja slovenských výrobkov?**

Spájam si to s tým výpalníctvom na pôde. Tento systém totiž preferuje vyplácanie dotácií za ničnerobenie. Keď sme vstúpili do Únie, bolo okolo osemtisíc žiadateľov o dotácie. Dnes je ich raz toľko. A dnes súčasne je na trhu o polovicu slovenských výrobkov menej ako vtedy. Najmenej o polovicu menej. Z tých pätnásťtisíc žiadateľov o dotácie, a v konečnom dôsledku aj ich poberateľov, dovolím si tvrdiť – možno ani polovica nevyprodukuje ani kilogram potravín. Ani len pre samozásobenie. Oni sú zameraní na dotácie a tie sú ich čistým ziskom. Poznám prípady, keď fyzické osoby poberajú dotácie na plochy, ktoré ani len nepomulčujú a spoliehajú sa, že na nich nepride kontrola.

• **Smutné. Na záver – vráťme sa na začiatok. Nájdeme niečo pozitívnejšie?**

Ale určite, situácia v rezorte sa mení, ale je vždy lepšie nezaokrývať to, čo je negatívne. Pre budúcnosť.

Výška minimálnej mzdy každý rok zamestnáva odbory, zamestnávateľov i vládu

Zmier v tripartite si vyžaduje nadmerné úsilie

Štefan SAMSON – Graf a foto: internet

Odkedy máme zavedenú minimálnu mzdu a využívame túto formu odmeňovania za prácu, odvtedy sa každý rok opakuje to isté – o koľko ju zvýšiť na nasledujúci rok? A každý rok sú názory členov tripartity rovnako protirečivé. Zástupcovia odborov požadujú vždy vyššiu minimálnu mzdu, akú by boli ochotní akceptovať zamestnávateľia. K dohode zatiaľ medzi nimi nedošlo, a tak zvyčajne po 15. júli zostáva rozhodnutie na vláde. Tá aby sa udržal zmier alebo aby sa tripartita zachovala, nevyhoví požiadavkám ani jednej strany, ale prichádza s vlastným, ako-tak kompromisným návrhom.

■ ZLÝ KROK

Na rok 2016 po nesúlase odborov so zamestnávateľmi vláda schválila minimálnu mzdu vo výške 405 eur. Na tento rok 2017 je najnižšia, čiže minimálna mzda, 435 eur. Znovu ju stanovila vláda, pretože v tripartite k dohode opäť nedošlo. Myslíme si však, že v stanovení výšky minimálnej mzdy na tento rok

Spory o tom, či je potrebné mať minimálnu mzdu a či je potrebné každý rok ju zvyšovať, už prestali. Zdá sa, že ju akceptujú už aj zamestnávateľia, aj keď niekedy neochotne. Táto nevoľa je pochopiteľná. Každoročné zvyšovanie minimálnej mzdy im narúša stabilitu a zvyšuje náklady. Treba však jednoznačne zdôrazniť, že zvyšovanie ich výrobných nákladov vo vzťahu na rast minimálnej mzdy je takmer zanedbateľné, keďže minimálnou mzdou je platených veľmi málo pracovníkov – ani nie celé jedno percento.

■ VIAC MOTIVÁCIE

Jednou z príčin, prečo chce vláda podstatnejšie zvýšiť minimálnu mzdu, je skutočnosť, že aj keď nám v hospodárstve rastie produktivita práce i hrubý národný produkt a celkom slušné sú v niektorých podnikoch aj zárobky, priemerná mzda to neodzrkadľuje. Vláda sa takto prostredníctvom rastu minimálnej mzdy usiluje vplyvať aj na rast priemerných miezd a plátov. Ak by podnikatelia boli trochu menej sebeckí a volili by primeranejšie a rovnomernejšie rozdeľovanie vytváranej pridanej hodnoty – zisku, mohli by rýchlejšie rásť priemerné zárobky a rýchlejšie by sme sa približovali k západným krajinám nielen rastom cien tovarov a služieb, ale aj rastom miedz a príjmov domácností. Okrem toho dnešná nízka minimálna mzda svojou výškou – len málo nad sociálnu dávku – nemotivuje, resp. len málo motivuje ľudí zamestnať sa. Minimálna mzda je totiž nielen ekonomickou, ale aj sociálnou kategóriou. Jej zvyšovaním pomáhame znižovať aj chudobu.

Takáto „štrajková idylka“ vládla v minulých dňoch pri rokovaní o výške miezd v bratislavskej automobilke Volkswagen.

Tripartitní partneri takto z roka na rok predstupujú pred médiá takmer vždy s tým istým posolstvom: Nedohodli sme sa!

urobilo ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny a potom aj vláda zlý taktický a politický krok. Pri troche ústretovosti mohli po prvý raz partneri súhlasiť s návrhom zamestnávateľov, ktorí boli ochotní a aj navrhovali zvýšenie minimálnej mzdy zo 405 eur na 430 eur, čiže zvýšenie o šesť percent. Odborári však s takýmto malým zvýšením nesúhlasili, požadovali zvýšenie na 442,5 eura. Príslušné ministerstvo si asi neuvedomuje, že tripartita sú traja. Pridalo sa síce na stranu odborov, no podľa nášho názoru nie dost racionálne. Nevyhovelo ani jedným, ani druhým a prišlo so zvýšením minimálnej mzdy o päť eur navyše, ako bol návrh zamestnávateľov.

Dohoda sa nečrtá ani na rok 2018. Zamestnávateľia už vyhlásili, že za stavu, keď ministerstvo vždy podrží stranu odborom, sa ďalej nemienia zúčastňovať na rokovaniach v tripartite. A zdá sa, že majú pravdu, lebo doterajšia prax bola vždy dvaja proti jednému. Rezortné ministerstvo musí zmeniť prístup k zamestnávateľom, najmä ak si už aj oni uvedomujú, že je potrebné, aby u nás rástli rýchlejšie zárobky, a teda aj minimálna mzda. Rast miezd, aj keď im čiastočne zvýši ich náklady, priniesie efekt vo zvýšenom dopyte po tovaroch a službách. Podnikatelia majú tak väčšie tržby a viac zarobia z bohatších ako chudobných obyvateľov štátu. Všetko má však svoje medze.

■ NÁVRH MODELU

Vo vláde by mali zvážiť, či nie je načase skončiť s takýmto každoročným handrkovaním o výške minimálnej mzdy. Už minulý rok sme v SNN navrhovali model, ktorý by to riešil. V tripartite sa treba dohodnúť, aký podiel by mala predstavovať minimálna mzda z priemernej mzdy – 50, 55 či 60 percent. Dnes je tento podiel približne 47,5 percenta. Ak by bola dohoda na 50 – 55 percentách, takýto podiel by sme mohli dosiahnuť v rokoch 2019 – 2020. A potom v každom ďalšom roku by sa minimálna mzda zvyšovala rovnakým percentom, akým rástla priemerná mzda v národnom hospodárstve. Uplatnením tohto modelu by prestali každoročné problémy pri určovaní výšky minimálnej mzdy.

Vláda tvrdí, že sa usiluje znižovať byrokráciu, zjednodušovať a sprehľadňovať riadenie. Zaviest' navrhovaný model každoročného zvyšovania minimálnej mzdy by bol krok správnym smerom.

častejšie ako premiér. Robia stále to isté. Vytrvalo a zúrivo útočia na svojich politických rivalov a médiá ich protežujú, akoby ich vlastnili (a možno aj). Tak ako si zaplatili námestia, ovládli aj médiá. Pokračujú v tom, čo po ostatných voľbách odkázal súčasnej koalícii Sulík: „Urobíme vám zo života peklo.“ Denne vypúšťajú chrlia otravné chrchle a besy poletujú nad nami ako ich spojenci a našepkávači.

V čase písania týchto riadkov sa rozhodovalo o osude jedného poslanca tiež posadnutého besmi. Mal porušiť zákon aj parlamentné pravidlá. Nech mi je odpustené, ale ak sa ktosi nedokáže vpratať do kože, ak v každom verejnom vystúpení a takmer v každej jeho vete počuť iba urážky a hanobenie iných, keď z jeho mimiky a slov priam srší nenávisť, potom nečudo, ak to niekomu pripomene Dostojevského Besov. A ešte čosi... Dostojevskij vo svojej knihe napísal: „Keby sa podarilo z krajiny vystavať krištáľový palác, vždy sa nájde nejaké individuum, ktoré si povie: ‚Páni, čo keby sme všetko poslali do čerta?‘ Človek je už taký, vie, že dva krát dva sú štyri, no zároveň by nás chcel presvedčať, že dva krát dva je päť...“

aby sme nepodliehali ilúzii, že v tomto storočí besy neexistujú, že je to iba povera. Presvedčajú nás o tom, že v každom človeku je nejaký ten bes, a čím ich je viac, tým častejšie sú medzi ľuďmi aj konflikty. Ak bes posadne obyčajného človeka, ešte to nemusí mať pre všetkých katastrofálne

jom rozhovore pre rakúsky Kurier aj bývalý český exponent knieža Schwarzenberg. Doslova povedal: „Pride čas a ľudia, ktorí pohoreli vo voľbách, sa neuspokoja s ich výsledkami a čoraz častejšie budú na ich zvrátenie využívať námestia, ulice a médiá.“ Akoby sa z času na čas

Peklo zo života

Rudolf SLEZÁK

následky, no ak je bes vo vplyvnom človekovi alebo dokonca vplyvnom politikovi, má to už dosah aj na atmosféru v spoločnosti a pokojné spoluzitie nás všetkých. Ak sa takíto ľudia nedokážu ovládať, ak stále musia na niekoho útočiť, ohovárať, osočovať a verejne urážať iných, rozsievajú tak nepokoj široko-ďaleko. A to všetko iba preto, že sa im nepodarilo získať popri peniazoch a blahobyte aj moc.

O takýchto ľuďoch sa niekedy v roku 2000 zmienil v jednom svo-

naplnila jeho vízia. Už sme viac ráz videli takýchto ľudí na námestiach či uliciach, ako vykrikujú, hanobia a urážajú tých, ktorí mali v politike viacej šťastia. Bol už iba krôčik k tomu, aby vypuklo aj všeobecné násilie. Transparenty, bubny, pochody... boli jeho predzvesť. Stačilo, aby nejaký blázon vyzval iného blázna, aby si nabudúce priniesol aj starú pneumatiku a oheň a dym by boli na streche. Teraz ich vidám dennodenne na tlačových besedách, veru sú tam

NA OKRAJ

Európska únia a eurozóna sú na starom kontinente politické integračné projekty, v ktorých po niekoľkých rokoch stability dochádza k ohlasovaným zmenám. Odchod Británie bude znamenať pokles ekonomickej palebnej sily Únie. Nemecko je hospodárskym motorom na starom kontinente, čo je v každom prípade dobrá správa nielen pre ostatných, ale aj pre eurozónu a, samozrejme, Slovensko, keďže Nemecko patrí medzi našich najväčších zahranično-obchodných partnerov.

Viac sebavedomia do peňaženiek

V tomto roku dosahuje rast nemeckej ekonomiky takmer tri percentá HDP, na bežnom účte platobnej bilancie má trvalý prebytok, narastá domáca spotreba a investície, ktorých dôsledkom je vyšší pokles nezamestnanosti na úroveň štyroch percent, a tak sa nemôžeme čudovať, že nemeckí politici zvyšujú tlak na ECB, aby sa znížila doterajšia úroveň vykupovania nemeckých vládnych dlhopisov. V súvislosti s diskusiou o viacrýchlostnej Európe sa otvorene hovorí, že okrem vývoja makroekonomických ukazovateľov každého členského štátu sa bude prihliadať viac na jeho členstvo v eurozóne.

Podľa nedávno publikovaného záverečného účtu za rok 2016 sme na tom dobre vo všetkých makroekonomických ukazovateľoch, a preto sa ani nemôžeme čudovať premiérovi Ficovi, že chce cez Zákonník práce viac naplniť peňaženky domácností, nie však z účtov verejných financií, ale z účtov súkromných podnikateľov. Vlni sa priemerná mzda zvýšila o 3,8 percenta, zamestnanosť o 2,4 percenta, a keďže spotrebiteľské ceny klesli o 0,5 percenta, majú občania viac peňazi na miňanie, cestovanie, čerpanie úverov na bývanie, a čo prekvapuje, že viac sa šetrí aj pri terajších nízkych úrokoch na vklady. Keďže HDP rastie o viac ako tri percentá, zadlžuje sa viac aj verejný sektor, ale dlh v porovnaní k HDP vykazuje klesajúcu úroveň. V prvom štvrtroku 2017 pokračujeme v nastúpenom trende s tým rozdielom, že okrem rastu HDP o viac ako tri percentá a poklesu nezamestnanosti pod úroveň osem percent treba počítať v druhej polovici roka s nárastom cien na úrovni 1,5 percenta s možným dosahom na rast úrokov na úvery a vklady. Pokiaľ v predchádzajúcich rokoch sa na raste HDP skôr podieľal zahraničný obchod, dnes je to predovšetkým domáca spotreba ako dôsledok poklesu nezamestnanosti, vyšších miezd, nízkych úrokov a napokon aj nižších spotrebiteľských cien. Osobitným problémom terajšieho vývoja slovenskej ekonomiky je nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, keď pracovné portály ponúkajú viac ako päťdesiat tisíc voľných pracovných miest, ktoré sa nevedia obsadiť z domácich zdrojov, a tak bude potrebné sa poobzerať po pracovných silách v zahraničí. Niektorí ekonomickí analytici nás však upozorňujú, že budúci rast našej ekonomiky bude závisieť od domácich a zahraničných investícií, ktorých objem za posledné roky klesá s dosahom na ich klesajúci podiel na raste HDP. Na eurofondy sa netreba spoliehať, rezervy treba hľadať doma vo verejných rozpočtoch či inej daňovej politike pri rozdeľovaní nerozdeľného zisku domácich súkromných podnikateľov.

Róbert HÖLCZ

Aron Grünhut v autentických zápiskoch odkrýva neznáme stránky holokaustu

Svedectvo o katastrofe slovenských Židov

Marián TKÁČ – Reprofoto: Vydavateľstvo Marenčin PT

Slovenské vydanie zápiskov Arona Grünhuta (1895 – 1974), aktívneho člena a funkcionára bratislavskej ortodoxnej židovskej obce, je záslužným činom Vydavateľstva Marenčin PT (2015). Kniha Katastrofa slovenských Židov podáva súvislosti tragického osudu slovenských Židov inak, ako sme naučení. Na jednej strane predstavuje bratislavského rodáka Grünhuta ako neznámeho hrdinu, ktorému sa podarilo zachrániť vyše tisícristo ľudských životov – lebo je faktom, že zatiaľ čo svet pozná Oskara Schindlera či Nicholasa Wintona a medzi Spravodlivých medzi národmi bol zaslužené zapísaný aj slovenský vyslanec v Budapešti Ján Spišiak, o hrdinských činoch Grünhuta sa vie málo. Napokon málo sa vie aj o stovkách iných záchrancov spomedzi Slovákov, a to od radových občanov až po vrcholných predstaviteľov prvej Slovenskej republiky; táto stránka vojvnej tragédie si zasluhuje vydať alebo podporiť vydanie knihy – encyklopédie o slovenských záchrancoch nevinných Židov.

Ako v úvode knihy uvádza jej autor Martin Mozer, Grünhut začal svoje spomienky písať v staršom veku, teda s odstupom času, a „v snahe zachovať čo najviac autentickosť pôvodného textu niektoré fakty nezodpovedajú súčasnému poznaniu“, sú poznačené poznámkami v sedemdesiatych rokoch minulého storočia. (Ide aj o časové nepresnosti či o zamieňanie slovenských orgánov s československými v čase, keď už Československo ani Česko-Slovensko neexistovali.) To však nič neubrána auten-

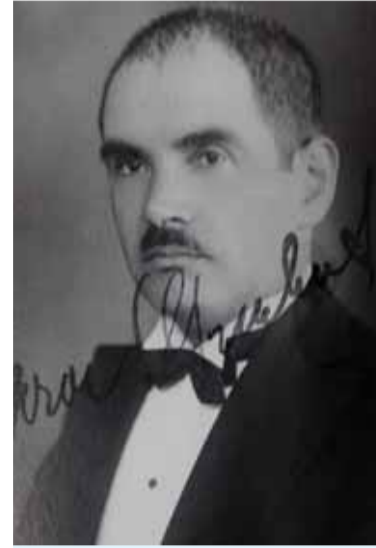
(v roku 1938 boli Rusovce v maďarských rukách). Všetkým cestami docielil, že títo Židia sa napokon dostali na Slovensko – čím ich „vytrhol z pazúrov smrti“. Nasledovala záchraná akcia asi sto Židov z Kitzsee, ktorí sa ocitli na Sihoti pri Dunaji. Grünhut sa zúčastnil aj na riešení takmer bezvýhodiskovej situácie tisícpäťsto Židov, ktorí nemali česko-slovenské občianstvo a ktorých po Viedenskej arbitráži v novembri 1938 odsunuli z Bratislavy do Maďarska, resp. na územie nikoho. Grünhut úspešne zachrá-

nil v Bratislave vraj na to nemá právo“. (str. 49)

■ AKO DETEKTÍVKA...

Čítanie má takmer detektívny nádych. Prenajali luxusné parníky Kráľovná Alžbeta a Cár Dušan. Lode mali 3. júna 1939 prijať v Bratislave pasažierov a vyplávať smerom do bulharského prístavu Ruse.

„Organizácia bola teda vynikajúca,“ konštatuje Grünhut, „a predsa nešlo všetko podľa plánu. Koncom má-

Aron GRÜNHUT, predstaviteľ ortodoxnej židovskej obce v Bratislave, autor autentických zápiskov o málo známych okolnostiach tragédie svojich spoluveteranov v čase vojny.

vážne ho vystrihal pred tým, čo hrozí Židom, že zakrátko ich všetkých deportujú do Poľska, nech teda urýchlene odídu zo Slovenska, ale aj z Európy.

Nie všetci bratislavskí Židia však tomuto varovaniu, ktoré šírili Grünhut, verili. Adolf Kämpfner „bol veľmi sarkastický“ a obviňoval ho, že šíri poplašné správy, že je „s nervami tak na hunte“, že jedného dňa bude „skutočne súci do blázinca“. (str. 85) Advokát Kondor sa vyslovil, že by ho „mali posadiť pod zámku a za mreže, aby bol konečne pokoj“. Chceli ho dokonca udať štátnym orgánom „za šírenie poplašných správ“. Toto vážne upozornenie si Grünhut overoval u blumentálskeho farára Pozdechy, ktorý bol presvedčený, že správy sú pravdivé. Vyzeralo to tak, že slovenských Židov „pošlú na práce do Poľska“, zatiaľ čo o ich návrate na Slovensko „nepadlo ešte presné rozhodnutie“. (str. 88)

■ HLADANIE ZÁCHRANY

Dozvedáme sa, že Židia pripravili latinsky skoncipovaný list pápežovi Piovi XII., ktorý išiel cez nuncia v Budapešti do Vatikánu. V Slovenskom Mederí (vtedy súčasť Maďarska) navštívil autor rodičov Alexandra Macha, aby listom poprosili syna o ponechanie slovenských Židov na Slovensku.

Rokovalo sa aj o tom, že za dvestotisíc dolárov, zložených v istej švajčiarskej banke, sa deportácie zo Slovenska do Poľska oddialia o jeden rok, na marec 1943. V Budapešti však autor narazil na predsedu židovskej obce Samuela Sterna, ktorý „sa nebál o osud maďarských Židov“ a vyhlásil, že „v štáte s tisícročnou ústavou, na čele ktorého stoja muži ako Horthy a Kállay, by sa čosi také (deportácie) nikdy nemohlo stať“, že slovenskí Židia urobili chybu, keď sa „pri prevrate v roku 1918 hneď pridali k Čechom miesto toho, aby sa aj naďalej hlásili za Maďarov“. A na otázku, akú pomoc by poskytol, keby boli prinútení slovenských Židov odsunúť do Maďarska, Stern odpovedal: „Postarali by sme sa, aby ich hneď na hraniciach chytili a dopravili späť.“ Napokon, keď Stern zistil, že Grünhut je v Maďarsku ilegálne, vykázal ho z miestnosti (str. 91) Potrebných dvestotisíc dolárov na odloženie deportácií slovenských Židov nebol ochotný poskytnúť ani Sally Mayer, šéf sionistického Jointu vo švajčiarskom St. Gallene. A tak sa potom namiesto záchrany päťdesiatich slovenských Židov sústredili ich predstavitelia na záchranu seba a svojich rodín.

■ ROZHODOVALI PENIAZE

Nasledovali deportácie a na ich konci krutý osud Židov, v ktorý vtedy málokto veril. O všetkom akoby koniec koncov mali rozhodovať iba peniaze. Na strane 117 autor tvrdí, že deportácie zo Slovenska ukončili práve peniaze, ktoré prijal Wisliceny. Konštatovanie autora je jednoznačné, aj keď smutné: „Všetko bolo márne. Nič sa nehybalo a vyzeralo to tak, akoby židovskému aj nežidovskému svetu bol osud slovenských Židov celkom lahostajný.“ (str. 107)

„Množstvo Židov zo Slovenska padlo za obeť lahostajnému prístupu budapeštianskeho Palestínskeho úradu, ktorému záležalo jedine na sionistoch a solventných osobách.“ (str. 131) „Kompetentným referentom na (maďarskej) cudzineckej polícii bol totiž Dr. Batisfalvi a toho držal v hrsti šéf Palestínskeho úradu Kraus, ktorý mnohým ľuďom znemožnil vystávanie. Arnold Kämpfner s manželkou a rodina Judu Fischera, to sú len dva príklady z mnohých. A stá a stá ďalších už nemôžu žalovať, pretože zahynuli v Osvienčim. Prítom je do neba volajúca nespravodlivosť, že toto správanie Palestínskeho úradu nebolo dosiaľ potrestané.“ (str. 131)

Aron GRÜNHUT zomrel v roku 1974 v Tel Avive. Ak chcete vedieť o tragickom osude slovenských Židov viac, ako viete z „klasickej“ diel, siahnite po zaujímavej knihe tohto neznámeho hrdinu. Svedka, že mnoho vecí sa udialo úplne inak, ako nás učili a učia. A aj keď nikto nie je bez viny, vďaka Aronovi Grünhutovi vieme, že slovenskí predstavitelia neboli spomedzi vinníkov tí najväčší. Že ich úsilie o záchranu Židov pred katastrofou napokon zmarilo vplyvni spomedzi Židov.

Títo bratislavskí Židia sa na palube lode tvárili ako šťastní turisti – zrejme snímka vznikla krátko po nalodení v Bratislave a ešte netušili, čo všetko na ceste do palestínskej Haify zažijú...

tickosti svedectva účastníka zápasu o životy nevinných ľudí. Zároveň vrhá aj nové svetlo na fakty a na osobnosti tých čias. Niektoré z nich sú až zarážajúco neznáme, ale zrejme pravdivé, lebo autor sa už v predslove ospravedľňuje, že nemá „v úmysle dodatočne útočiť na niektoré osoby či skupiny, no zotrvať na určitých vžitých tabu by znamenalo falšovať dejiny“.

■ ČO SA MÁLO VIE...

Grünhut nechce falšovať dejiny a pokračuje: „Až po tú neblahú jar 1938, keď hneď hordy zaplavili Rakúsko, som sa zdržal akejkolvek kritiky, pokiaľ ide o činnosť rozličných židovských organizácií a zväzov, napríklad Jewish Agency, Palestínsky úrad, sionistické skupiny Joint, HICEM či HIAS. (...) To však nič nemení na skutočnosti, že všetky tieto organizácie (...) úplne zlyhali.“ (str. 8) A zároveň sa dozvedáme, čo málokto z nás vie, že slovenské orgány po marci 1939 (autor chybne hovorí o „československých“), tie však už vtedy neexistovali) zriadili Sociálny úrad pre Židov, ktorí sa chceli vysťahovať.

„Tento orgán mal vytvoriť podmienky na emigráciu asi pre 50-tisíc Židov, sionisti však túto záchranú akciu z malicherných prestížnych dôvodov sabotovali.“ Konštatovanie autora na strane 9 je naozaj silné: „Mnohých sa podarilo zachrániť, ale desaťtisíce pre tieto nepriaznivé okolnosti uviazli tu (v Bratislave) a padli za obeť nacistickému barbarstvu.“ A tými „nepriaznivými okolnosťami“ bolo bojkotovanie akcie, ba boj proti nej zo strany niektorých židovských organizácií.

■ ZÁCHRANNÉ AKCIE

Grünhut najprv zachránil dvadsaťosem Židov z Burgenlandu, ktorých maďarská pohraničná stráž zatvorila v Rusovciach do maštale pre dobytok

nil aj viacerých iných Židov, napríklad aj desať židovských detí, ktoré vďaka nemu prežili vojnu v Londýne.

Ťažiskom knihy je opis autorovho úsilia o naplnenie zámeru Slovenského štátu, resp. „slovenského ministra vnútra Sidora“, ktorý podľa Grünhuta „vytvoril Štátny vystaňovalcecký úrad a židovskej obci uložil, aby založila Sociálny úrad pre vystaňovalcecko“.

„Predstavenstvo obce, ktoré zastupoval generálny sekretár Schwarz a ja (Grünhut), dostalo príkaz, že sa má postarať o odstránenie Židov zo Slovenska.“ (str. 33). Išlo o záujem Slovenského štátu ochrániť Židov ich presťahovaním do Palestíny. „Polícia dostala príkaz, že má byť z každej stránky nápomocná, aby sa Slovensko čím skôr zbavilo Židov.“ (str. 33) Autor uvádza aj mená osôb, ktoré Židom pomáhali.

■ LONDÝNSKE KONTO

„Ministerstvo vnútra vydalo koncesiu pre 50-tisíc židovských vystaňovalcov zo Slovenska a všetky vládne úrady dostali pokyny, že majú podporovať Sociálny úrad ortodoxnej židovskej obce na Heydukovej ulici číslo 8 v jeho vystaňovalceckom úsilí. (...) Guvernér Karvaš nám dal k dispozícii milión funtov šterlingov v londýnskej Barclays Bank, ktoré boli na slovenskom viazanom účte a mohli sa použiť na utečenecké účely.“

Slovenský štát teda finančne podporil záchranu Židov ich odchodom do Palestíny. Samotné uskutočnenie zámeru zveril Židmi spravovanému Sociálnemu úradu pre vystaňovalcecko.

Celý ďalší text Grünhutovej knihy je o tom, s akými problémami sa stretal pri uskutočňovaní tohto zámeru. Lenže... „sionisti a Zväz slovenských Židov nasadili všetky páky, aby akciu zmarili. Vyhlasovali, že sionisti sú jedinou svetovou organizáciou, ktorá môže podobné transporty organizovať. Ortodoxná obec

Obálka knihy, ktorú na vydanie vo Vydavateľstve PT Marenčin pripravil publicista Martin MOZER.

prišiel totiž telegram, že nastali komplikácie s lodou,“ a tak odchod odložili na 3. júla. „Rozchyrovalo sa, že loď neodpláva a sionistické vedenie celú akciu zmarí. (...) Znova a znova sa ozývalo zo všetkých strán: Palestínske transporty je schopná zorganizovať jedine svetová organizácia, ako sú sionisti, a nie nejaká lokálna ortodoxná obec. (...) Eichnera a mňa predvolali na políciu a ukázali nám viacero trestných oznámení, medzi nimi aj jedno viacstránkové od Zväzu slovenských Židov. (...) Policajní úradníci Dr. Jakubóczy a Krajmer napriek tomu vyhlásili, že organizátori vystaňovalceckej akcie ďalej majú ich dôveru.“ (str. 51 – 52)

Ďalšia komplikácia nastala, keď požiadali britský konzulát na základe dvadsaťtisíc líbiér deponovaných v Barclays Bank v Tel Avive o turistické vízum. To na základe udania, že ide o „ilegálny transport do Palestíny“ nedostali. „To, že (sionisti) posielajú na nás udania ešte aj Angličanom, nás vrcholne pobúrilo,“ uvádza Grünhut na strane 53.

■ LODE DO HAIFY

Napriek všetkým prekážkam 5. júla 1939 lode z Bratislavy odplávali, pričom ešte v ten deň prišlo na Grünhuta udanie, že „pašuje z krajiny zlato, diamanty a devízy“. „Habil som sa vysvetľovať slovenským pracovníkom, že ide o ďalší pokus sionistických funkcionárov transport v poslednej chvíli zmarit,“ uvádza autor a pokračuje, že po telesnej prehliadke Dr. Jakubóczy rozhodol: „Páni, ráčte nastúpiť. Na moju zodpovednosť!“

Po tridsiatich šiestich dňoch, keď sa blížila búrka a lodiám hrozilo strokotanie, po ďalších neuveriteľných peripeitiách zosnovaných bratislavskými sionistami a po zaplatení nových poplatkov, nastúpilo na lode v Rumunsku ďalších tristo päťdesiat poľských Židov. Po ďalšej obštrukcii v Bukurešti – tu má kniha

naozaj charakter detektívky, slovenskí filmári by si ju mali všimnúť, možno aj s nádejou na Oscara! – slovenskí Židia šťastne dorazili do Haify.

Aron Grünhut po návrate do Bratislavy zistil, že medzi bratislavskými Židmi panovala doslova panika a obavy o osud utečencov. Ich príbuzní dostávali falošné informácie a telegramy ako výsledok zlomyselnej štvavej kampane riadenej mužmi, „ktorí mi nevedeli odpustiť, že som transport realizoval, zatiaľ čo oni mali iba veľké reči“. (str. 65) „Na tom, že sa mi napokon podarilo legálne dostať do Palestíny 1 336 Židov, rozhodne nenesie zásluhu ochota a pomoc týchto mužov (teda sionistov), naopak, podarilo sa to napriek ich šikane a proti ich vôli.“ (str. 149).

■ DRAMATICKÉ OSUDY

Aj keď šťastne pristátie v Haife pohlo ďalších päťsto osôb k tomu, aby sa zaregistrovali na Sociálnom úrade, „ďalšie transporty bratislavská ortodoxná obec neorganizovala. Prihlásené osoby sme odmietli, nové prihlášky sme neprijímali. Bola to veľmi drahá a veľmi poučná skúsenosť“. (str. 67) Grünhut uchádzačov odkázal na transport sionistickej organizácie Makkabi, ktorá ho predtým tak zúrivu napádala. Osemsto pasažierov, ktorí sa do transportu prihlásili, napokon muselo z lode v bratislavskom prístave vystúpiť a „ťažko si predstaviť, aká to bola tragédia, keď mnohí účastníci transportu sa vzdali svojich bytov, zlikvidovali všetok svoj hnutelný majetok skalopevne presvedčení, že sa dostanú do Palestíny“, uvádza autor a konštatuje, „že asi deväťdesiat percent týchto ľudí napokon zahynulo v Osvienčime“. (str. 68) Loď, na ktorú títo nešťastníci nastúpili, nebola totiž schopná plavby.

Pohľad na pohnuté udalosti tých rokov z pera veľmi dobre informovaného autora vyvracia niektoré vžitá schémy o skutočných vinníkoch katastrofy slovenských Židov v čase vojny. Napríklad: „Jedného dňa si Dr. Koso predvolal generálneho tajomníka (ortodoxných Židov) Schwarz a oznámil mu rozhodnutie slovenskej vlády, že sa rušia obe krajské kancelárie (ortodoxná a neologická), ako aj židovské obce vo všetkých mestách a obciach. Na čele slovenského židovstva bude stáť Židovská rada s prezidentom nazvaným Ústredňa Židov na Kozej ulici 29.“ Bolo to v čase, keď Ústredný hospodársky úrad začal pracovať na Židovskom kódexe, čo predstavitelia slovenských Židov, predovšetkým Heinrich Schwarz v spolupráci so slovenskými úradníkmi Morávkom a Kosom, úspešne zdržiavali až do čias, keď sa do prác zapojil dôstojník SS Wisliceny. Ako vieme, kódex prijali v roku 1941. Koncom januára 1942 bola vo Wannsee rozhodujúca konferencia o riešení židovskej otázky v Európe. Po nej vplyvný slovenský úradník Pečúch navštívil Ludwiga Kastnera a veľmi

Novým generálnym riaditeľom RTVS bude Jaroslav REZNÍK Šanca pre verejnoprávnosť

Maroš M. BANČEJ – Foto:interent; hnonline.sk

Mediálna udalosť tohto mesiaca mala minulý týždeň svoje finále. V druhom kole volieb generálneho riaditeľa RTVS poslanci NR SR zvolili 20. júna 2017 Jaroslava Rezníka. Hlasovalo za neho deväťdesiatpäť poslancov, proti bolo štyridsaťpäť a šesť sa zdržalo. Václav Mika získal päťdesiat hlasov, proti hlasovalo osemdesiatšesť poslancov a desať sa zdržalo. Celkovo sa na tajnom hlasovaní zúčastnilo stoštyridsaťsedem poslancov.

Prvému aj druhému kolu predchádzali mediálne šarvátky, ktoré živila najmä opozícia. Opozičným poslancom sa napríklad nezadal spôsob voľby, pričom fatálne zabudli na to, že to boli práve oni, ktorí za vlády Ivety Radičovej presadili príslušný zákon. Až komický pôsobila ich podpora Václavovi Mikovi – a pritom, keď po voľbách v roku 2012 uprednostnil Smer-SD Václava Miku pred Jaroslavom Rezníkom, všetci opoziční poslanci, novinári, najatí celebrity a tretí sektor kričali o konci slobody médií a spolitizovaní RTVS.

■ POLITICKÉ TANCE

„Ukázalo sa, že koalícia sa vie dohodovať. Som rád, že tento príbeh sa takto dovŕšil do úspešného konca,“ povedal po voľbách predseda parlamentného výboru pre kultúru a médiá Dušan Jarjabek (Smer-SD). V nasledujúcich vystúpeniach, napríklad na spravodajskom kanáli TA3, predstavitelia opozičných strán vyslovili názor, že v tajných voľbách zvíťazil Jaroslav Rezník aj s príspevom hlasov strany LSNS Mariána Kotlebu a doslova priamo naznačovali, že preto čaká nového generálneho riaditeľa zvýšená kontrola zo strany opozičných strán týkajúca sa objektivity spravodajstva. Podľa Jany Kiššovej (SaS) sa koalícia

už pred voľbou netajila tým, že chce mať verejnoprávnu televíziu a rozhlas pod kontrolou. Toho výsledkom je, podľa nej, zvolenie Rezníka. Podľa Jozefa Viskupiča (OLaNO-NOVA) má Rezník mandát generálneho riaditeľa RTVS s biľagom v podobe podpory kotlebovcov. Táto voľba podľa jeho slov poškodí meno verejnoprávnej inštitúcie v očiach ľudí. Z výsledkov totiž vyplýva, že za Rezníka hlasoval aj aspoň jeden poslanec opozície alebo ktosi spomedzi nezaradených poslancov. Zároveň sa ozvali hlasy, že nový generálny riaditeľ z vyššie uvedených konštrukcií musí byť opatrný pri personálnych zmenách. Skrátka, opozícia sa bojí o svojich ľudí v RTVS. A je ich tam dosť!

■ OČAKÁVANÉ ZMENY

Z programu Jaroslava Rezníka, ktorý predstavil poslancom pred prvým kolom volieb, sú zaujímavé najmä nasledovné body: Jednotka má byť na princípe modelu britskej BBC, teda vzdelávať, informovať a zabávať. Dvojka bude počas dňa určená pre detského diváka. Večer a v noci sa bude orientovať kultúrne. Má dať dôraz na informačnú gramotnosť a mediálnu výchovu ako možnú súčasť učebných osnov a má podnecovať verejné debaty na spoločensky významné témy. Nový

okruh Trojka bude mať športovo-publicistický obsah. Mala by sa spustiť od leta 2020 so začiatkom letných olympijských hier v Tokiu. V prípade Slovenského rozhlasu, ku ktorému má Jaroslav Rezník blízky vzťah, tak uvažuje o obnovení a zrevitalizovaní rozhlasových programových vlajkových lodí do pôvodných vysielacích časov na Rádiu Slovensko. Konkrétne ide napríklad o relácie Pozor, zákruha! a Nedeľnú rozpravku pre deti. Takisto sa mieni vrátiť k názvom Slovenská televízia (STV) a Slovenský rozhlas (SRo) s jasným odlišením týchto dvoch značiek pod jednou spoločnou korporátnou. K veľmi diskutovanej otázke financovania nového generálneho riaditeľa počíta s takzvaným hybridným modelom, teda s príjmami z koncesionárskych poplatkov, doplnenými zo zdrojov získaných na základe zmluvy so štátom.

■ HRIECHY A VÍZIE

Václav Mika čelil škandálu s ovplyvňovaním spravodajstva ľuďmi blízkymi Danielovi Lipšicovi či úniku informácie o osemtisícových platoch niektorých členov top manažmentu. Ľudia kritizovali aj nevyvážené spravodajstvo s jednoznačným nekritickým príklonom k európskym byrokratickým štruktúram a čoraz sústavnejšie

Aj keď sa hovorí, že dvakrát do tej istej rieky nevstupíš, Jaroslavovi REZNÍKovi prichodí opäť vstúpiť do slovenského rozhlasu a navyše aj do televízie.

vyhýbanie sa informáciám o prípadných konštruktívnych krokoch koalície. Spravodajské informácie týkajúce sa Ruska boli takmer napospol negatívne a imigrantská kríza sa tultala a prifarbovala na európsku optimistickú modrú jedna radosť. Redaktori verejnoprávneho RTVS sa okrem toho opatrne až ignorantsky správali k národným témam, čo nezakryl ani s pompou odvysielaný súťažný program Zem spieva. Naopak, pravidelný priestor na obrazovke dostal kontroverzný publicista Michal Havran, ktorý momentálne čelí žalobe za dehonestujúce výroky o našich národných dejateľoch Štúrovi a Vajanskom.

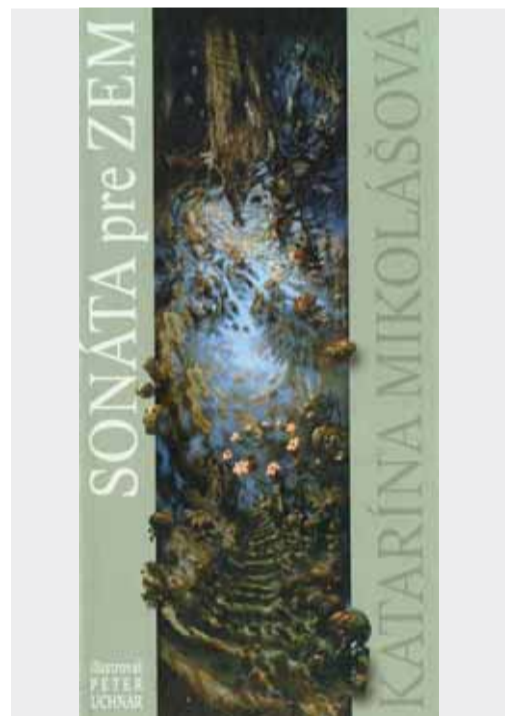
Rezník mal podľa mediálnej kampane robiť svojho času ako generálny riaditeľ Slovenského rozhlasu mediálnu nadprácu pre Mečiarovo HZDS.

Okrem toho podpísal nevýhodnú zmluvu s firmou BSP na vymáhanie koncesionárskych poplatkov a ako generálny riaditeľ tlačovej agentúry TASR podpísal memorandum s ruskou spravodajskou agentúrou Sputnik, ktoré však vzápätí pod tlakom opozície zrušil. Skrátka, na oboch protagonistov toho odznelo v médiách požehnanie, ale výsledok je dnes už nezvratiteľný. Novým generálnym riaditeľom RTVS je teda Jaroslav Rezník. Podľa odborníkov sa v prvom období bude zaoberať najmä Slovenským rozhlasom, ktorý sa za Miku stal populúškou verejnoprávneho komplexu. Čoraz viac preberal maniere komerčných staníc a jeho kedysi jasná a koncepčná vysielacia štruktúra sa strácala v chaotických zmenách a improvizáciách.

Verbálna hudba s mementom

Katarína Mikolášová: Sonáta pre Zem, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2017

KNIHA TÝŽDŇA

Poetka je autorkou piatich básnických zbierok a na niti jej osobného „kumštírskoho“ zrenia zreteľne vidieť, ako silnie aj jej poetická výpoveď. Dôkazom je i niekoľko ocenení (v roku 2014 Cena dieťaťa v súťaži o pôvodnú poviedku pre deti vydavateľstva Perfekt; za knihu pre deti Bojnický búbeli, ktorú vydala Matica slovenská, získala Prémium Literárneho fondu za rok 2015).

Katarína Mikolášová teda píše aj pre deti, no je najmä etablovanou poetkou. Silnou nielen v čoraz dokonalejšej forme, ale ešte viac asi v obsahu jednotlivých zbierok a básní. Poskladaných tradične do precízneho celku. Vždy s jasným cieľom a so zreteľným odkazom. Tentoraz prichádza s neobyčajne pôsobivou a aktuálnou výpoveďou – o stave zeme a ľudského sveta. Jej básne tematicky vytvárajú pomyselné dva brehy – prvý formujú verše intímnej a prírodnej lyriky, v ktorých autorka skúma svoj vnútorný svet a vzťah k blízkeho okoliu. Reflektovanie diania vo svete (zamerané predovšetkým na negatíva a metaforické náznavé ako memento pred odlúštením ľudského pohybu), takpovediac angažovaná spoločenská lyrika, predstavuje druhý breh. Mikolášová prostredníctvom postupného gradovania emotívneho náboja asociácií sleduje osobnú aj ľudskú transformáciu, od metaforických náznavých prechádza k reálnym konkrétnostiam a čitateľa explicitne varuje pred často nie dobrou cestou, po ktorej ľudstvo kráča. Miestami priam k svojej záhube. Zrelá zbierka, koncipovaná naozaj ako verbálna sonáta (z tohto pohľadu tvorivo kopírujúca hudobný predobraz v piatich častiach od Adagia až po Codu), ponúka uchu lahodiace verše. Často minimalistické, no s maximálnou údernosťou zamýšľanej cieľovej emócie. Zážitok z čítania poézie, a dumania nad jej obsahom umocňujú ilustrácie Petra Uchnára.

Igor VÁLEK

MEDAILÓN

Pamätníci našej filmovej, televíznej, ale aj divadelnej tvorby si ju pamätajú ako okaté, pehavé dievča či neskôr šibalskú mladú ženu, za ktorou sa otočí ne jeden muž. Návštevníci Činohry SND si zasa pamätajú, ako excelovala v hre T. Williama Zostupujúci Orfeus. No a milovníci kníh si ju pre zmenu zafixovali ako vtipnú a originálnu spisovateľku. Reč je o Zuzane CIGÁNOVEJ.

Herečka s darom písať

Zuzana Cigánová sa narodila 23. júna 1947 v Bratislave. Už ako dvanásťročnú si ju Andrej Letrich vybral do filmu Malá manekýnka. Neskôr študovala na gymnáziu na Novohradskej ulici, v roku 1970 absolvovala štúdium na Vysokej škole múzických umení v Bratislave. Od roku 1970 pôsobí v Činohre SND, kde hrala v desiatkach predstavení. Debutovala v spomínanom filme Malá manekýnka (1960) a v dnes už kultových filmoch Romance pro křídlovku (1966), Sáзка na třináctku (1978), Tím pádem, Slávnosť v botanickéj záhrade a v ďalších. Okrem toho účinkovala v takmer dvesto televíznych filmoch a inscenáciách. Keď počas prázdnin v roku 1988 sprevádzala po Južnej Amerike manžela, ktorý bol vedúcim expedície Tatra okolo sveta, zapisovala si zážitky a postrehy. Cestovateľský denník vyšiel tesne po revolúcii pod názvom Kúsok cesty okolo sveta.

Ďalšie knihy Zuzany Cigánovej, ako K+K, Dopadne to dosť dobre, pes bude rád, zachytávajú každodennosť i nevšednosť ľudských príbehov a života. Napísala ich originálnym, výnimočným, trpkovo-veselým jazykom, pričom spája skúsenosti, vnímavosť a dar vcítiť sa do kože iného človeka so schopnosťou aj na maličkosti ukázať celok. Azda to v nej vycibrilo jej herecké povolanie. Dve z jej piatich kníh – Šampanské, káva, pivo a Špaky v trní, nominovali do finále prestížnej literárnej súťaže Anasoft Litera. Napísala aj divadelnú hru s jednoduchým názvom Divadelná hra. Zuzana Cigánová v týchto dňoch oslávila okružle životné jubileum. V mene redakcie SNN jej blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

K letu patria dovolenky ako horčica k párkom, a s tým už nič nenarobíme. V súkromí či v práci je dovolenka témou číslo jeden a najčastejšie otázky sú: Bol si už na dovolenke? Kedy ideš na dovolenku? Prípadne: Ako bolo na dovolenke?

Keďže nechcem byť bielu vranou kríženou s čiernou ovcou, spomenul som, že by som sa rád dovolenkovo kukol do Egypta. Užil si teplého mora a siahol si na pyramídy, z čoho ich stavali, že vydržali toľké tisícročia, pričom na našom dome opadala fasáda dva roky po jej poriadne drahej rekonštrukcii. Kolega v práci zalomil rukami.

„Čo si sa bláznivých húb nadlával? Veď je to tam samý terorista. Hotel budeš mať ohradený ostnatým drôtom ako muničák, všade samopalníci a na pyramídy sa pôj-

ma na sójovú kávu a spustila: „Pozri sa, vždy si bol ignorant, čo sa ekológie a globálnych problémov týka. Ja to však s tebou myslím dobre. Hovorí ti niečo glo-

Fero ma vysnoril v mojom obľúbenom bistre. „Počúvaj, starec! Ty nečítaš noviny? Egypt, Tunisko, Maroko a najnovšie aj Turecko sú vinou dietok Alahových pasé.

Už na pokraji rezignácie som pustil informáciu, že idem dovolenkovať do Tatier do aquaparku. „Si sa zbláznil,“ stálo vzápätí v esemeske, „keď sa chceš cítiť ako sardinka v plechovke, tak tam choď.“

Rezignoval som. Keď prišiel termín dovolenky zamkol som sa v byte, napustil som si vaňu, zapol horské slnko a vedľa položil chladničku plnú nanukov a akcio-vých plechoviek piva. Keď som si predstavil, ako sa moji známi krčia za ostnatým drôtom v Egypte, vyrábajú si rakovinu kože v Karibiku, likvidujú si úspory v Chorvátsku a tlačia sa ako sardinky v bazéne v aquaparku, aj som sa napokon s úsmevom dovolenkovo uvoľnil.

Marek DANKO

Dobrá dovolenka je veru poriadny kumšt

deš kuknúť v pancierovom aute v sprievode bojových vrtníkov. Ak vôbec...“

Uznan som, že má pravdu, a ja ešte k tomu od základnej vojenskej služby trpím alergiou na uniformy. Vybral som si pre zmenu ostrov Bora Bora. Trochu exotiky nezaškodí. Kamarátka, ktorú som stretol v nákupnom centre, pokrútila ustarostene hlavou, zatiahla

bálne otepľovanie? Spáliš sa tam ako cigánka na hodoch. To kvantum ultrafialových lúčov ti našartuje rakovinu kože. Jedine keby ťa spláchla nejaká cunami, ktorú tam toto leto očakávajú, tak by si sa dlho netrápil.“

Neznášam spálený chrbát a následný spánok na bruchu, tak som dal na známosť, že sa toto leto chystám do Chorvátska.

No a kde sa ľudia vrhli? Predsa k bratom Chorvátom. A bratia Chorváti pekne rúce dvihli ceny tak, že keď si budeš chcieť dať zopár pív, a ako ťa poznám, tak budeš chcieť, vybav si rovno v nejakej nebankovke hotovostnú pôžičku. To aby si nemusel nasucho pregličať pri sledovaní nemeckých dôchodcov, ako sa nalievajú pivečkom.“

Obyčajný chalan z Košíc, dodnes neprekonaný spevák vo svojom žánri

Waldemar Matuška – hviezda popu a country

Ján ČOMAJ – snímka archív redakcie

Narodil sa v Košiciach 2. júla 1932 – v týchto dňoch by mal teda osemdesiatpäť rokov. Matkou mu bola košická rómska speváčka Mia Malinová, sólistka Viedenských operetných divadiel, hosťujúca aj v Prahe. K otcovstvu Vladislava, lebo tak sa chlapec volal, sa priznal istý František Matuška. Ten dal chlapca po základnej škole do Česka za sklárskeho učňa. Vtedy sa začala strmá muzikantská i spevácka cesta k sláve: veselý mladík, plný energie, začínal v učňovskej kapele na kontrabase, hral sólo na gitare alebo sa ako spevák spravidla na bendžo. Mládež si ho skoro obľúbila – jemu to lichotilo, a ani nemal vyššie ambície. Dôkazom je, že prvú pesničku nahral až ako dvadsaťosemročný: Suvenir. Tá ho však ihneď katapultovala do divadla, ktoré práve založili Suchý so Šlitrom – do Semaforu.

Okamžite sa stal známym. Šiel z úlohy do úlohy a od pesničky k pesničke, pričom takmer každá sa stala hitom. Na tom sa chceli v dobrom slova zmysle priživiť aj ďalší – z tohto obdobia spomeňme množstvo jeho známych duetov – s Karolom Štěrým, Evou Pilarovou, Hanou Hegeovou, ale aj s dušou divadla Jiřím Suchým. Už o dva roky vyhral Zlatého Slávika, veľakrát bol druhý, v roku 1967 svoje víťazstvo zopakoval. Dva roky po prvej nahrávke patril už k najpopulárnejším českým popovým spevákom a bol bezkonkurenčnou postavou country piesní – stačí azda jediný príklad – Třešne zrály...

ROKY SLÁVY

Suchý hneď zistil, že Waldemar nie je len skvelý muzikant a spevák, ale aj herec s prirodzeným, živelným temperamentom, ktorý vie preniesť na celý herecký tím. Stačilo to pošepnúť Slovákovi, ktorý vtedy bol režisérskou hviezdou zábavných programov – Jánovi Roháčovi. Krstné meno Vladislav si zmenil na „svetovejšie“ znejúce Waldemar, začal sa objavovať vo filmoch ako herec či herec spevák, nahrával pesničky na začiatky a konce filmov... S Evou Pilarovou ho zlákali do divadla Rokoko, a keď sa Pilarová vrátila so zvesenou hlavou k Suchému do Semaforu, Waldemar mal voľnejšie pole, spieval zväčša sám, prípadne si vybral za partnerky vychádzajúce hviezdičky Jitku Zelenkovú, Martu Kubišovú a Helenu Vondráčkovú, naspieval pár skvelých duet s kráľovnou šansónu Slovenkou Hanou Hegeovou – a začal spolupracovať s Karolom Gottom.

V BARE ALCRON

Niekedy v tom čase, teda v polovici šesťdesiatych rokov, som ako mladý novinár pripravoval pre vydavateľstvo Mladé letá knihu Hviezdy spievajú – profily slovenských a českých spevákov populárnej hudby.

Waldemar MATUŠKA a speváčka OLGA BLECHOVÁ tvorili manželský pár niekoľko desaťročí.

Žilínčanka HEGEROVÁ a Košičan MATUŠKA excelovali v slávnom hudobnom filme Kdoby tisíc klarinetů, ktorý mal premiéru v roku 1965.

Prirodzene, Waldemar MATUŠKA v nej nemohol chýbať. Navrhol mi stretnutie v dennom bare hotela Alcron na Štěpánskej ulici. Prišiel usmiaty, srdečný, prirodzený, strávili sme spolu asi dve hodiny, možno trochu viac. V debate nás vyrušil neznámy muž. Videl pred hotelom zaparkovaný Waldemarov džíp, nazrel teda do kaviarne, tam Waldemara nebolo,

nakukol do denného baru – a s oči vidným potešením sa vrhol k nášmu stolu. Predstavil sa, Matuškoví tykal, hoci sa predtým nepoznali, to zrejme k Waldemarovej obľúbenosti patrilo. Povedal mu, že je automechanik a milovník starých vozidiel, dobre vie, ako sa na taký džíp, ako má Waldemar, ťažko zháňajú súčiastky, tak mu pár donesie... a vybehol.

O pár sekúnd vliekol po zemi starú vojenskú celtu plnú súčiastok od výmyslu. Odhalil jej vnútro a povedal: „Ty to neunesieš, len aby si videl, čo ti dávam, a teraz ti to hodím na zadné sedadlo. Čau!“ A vliekol do bremena nazad. Keď ho nakladal do Waldemarovho džípu, obdarovaný sa konečne spamätal, vybehol von, srdečne vystískal neznámeho muža a pozval ho na pohárik. Bolo ich, pravda, viac ako jeden.

ÚTEK AKO PROTEST

Asi o desať rokov po tom sa oženil so speváčkou Olgou Blechovou a začal hrať a spievať so skupinou KTO (Kamaráti táborových ohňov), vystupoval na galakonzertoch po celej republike, dokonca napriek okupácii vojskami Varšavskej zmluvy a vtedajšej tzv. normalizácii veľmi často – podobne ako K. Gott – koncertoval aj v zahraničí. V prípade takýchto osobností sa režim tváril, akoby sa u nás nič nedialo. Waldemar Matuška sa však z každého turné vracal domov nasrdený. Keď komunis-

Tak sme ho poznali na koncertoch.

že roky pribúdali. Najväčší úspech mal však medzi českými a slovenskými krajanmi. V Amerike zostal aj po roku 1989 ďalších dvadsať rokov.

Režim sa ho usiloval vymazať z pamäti ľudí. Zakázali hrať jeho piesne, stiahli z trhu jeho platňu Jsem svým pánom, v televíznom seriáli Chalupáři zmazali jeho hlas – z piesne zrazu zostala na posmech len hudba, odstraňovali jeho meno z titulkov reprizovaných programov a vystrihovali ho z nich – na smiech. V ušiach a srdciach ľudí zostal napriek všetkej tej trápnej námahe. A keď sa po roku 1990 objavil znova

So speváčkou Helenou VONDRAČKOVOU naspievali niekoľko skvelých duetov – aj hit To se nikdo nedoví, s ktorým súťažili aj na Bratislavskej lýre.

tická strana zrežirovala „antichartu“, zhromaždenie umelcov, ktorí mali odsúdiť Dubčekov pokus o poludštenie socializmu a Chartu, pripravenú disidentmi v roku 1977, začal uvažovať, že jedného dňa sa z koncertov vo svete nevráti. Stalo sa. V roku 1986 využil svoje účinkovanie v USA, na ktorom bola aj jeho manželka, a zostal na Floride. Nestratil sa, napriek tomu,

na našich javiskách, ľudia ho vítali už nielen s nadšením, ale aj s úctou – aj s úctou k veku. Lebo ten sa nedá zastaviť. V roku 2009 skončil.

Tak si už len pripomeňme zopár jeho nesmrteľných piesní: Tereza, Třešne zrály, Ach, ta láska nebeská, To se nikdo nedoví, Růže z Texasu, Sbohem, láska, Písnička pro Zuzanu...

Jubileum W. RITTERA, švajčiarskeho intelektuála, obrancu Slovákov

Medzi prvými zobúdzať svedomie Európy

V predošlom vydaní matičného týždenníka sme vás krátkou informáciou pozývali na podujatie Hommage à William Ritter, ktorým si organizátori zo Slovenského ústavu v Ríme, z Únie slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimo územia Slovenska, z Spolku slovenských spisovateľov a z OZ Libri Historiae 12. júna tohto roku v Zičihovom paláci v Bratislave pripomenuli 150. výročie narodenia tohto švajčiarskeho intelektuála – teoretika umenia, ktorý ako prvý upozornil svet na útlak Slovákov v Uhorsku. Publicista Dušan D. Kerný pre Slovenské národné noviny z referátu J. M. Rydla na slávnostnom večeri pripravil o W. Ritterovi túto črtu.

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

William Ritter sa narodil 31. mája 1867 v meste Neuchâtel a zomrel 19. marca 1955 v Melide, tiež vo Švajčiarsku. Mal desiatich súrodencov. O filantropickom založení jeho rodiny svedčí skutočnosť, že si ešte adoptovali Slováka Janka Cádru (*1882) a Čecha Josefa Červa (*1904).

BOL PRVÝ

Zo západoeurópskych intelektuálov bol prvý, ktorý vytrvalo upozorňoval na neudržateľné antihumánne politické, cirkevné, sociálne a kultúrne utlačovanie Slovákov v Uhorsku. Na trvalý maďarský útlak Slovákov v Uhorsku v cirkevnom živote poukázal v obsírnym príspevku Évèques

hongrois et prêtres slovaques (Uhorskí biskupi a slovenskí kňazi) v lyonskom časopise Demain politique, social, religieux, v čísle 58 z 28. novembra 1906. Už v úvode citoval výrok maďarského ministra Tiszu z predchádzajúceho roku: „Pre vás Slovákov zákon je mŕtvý.“ A starší výrok jeho otca, tiež ministra: „Slováka treba pätou rozdrviť.“

Na základe hodnoverných správ zo slovenských novín upozornil na násilnú maďarizáciu skromných slovenských cirkevných škôl, na situáciu slovenských bohoslovcov v seminároch i na prenasledovanie slovenských kňazov. Prevažnú časť príspevku venoval prenasledovaniu Andreja

Hlinku, ktorého pre obranu slovenských národných práv spišský biskup Alexander Párvy, pôvodom Maďar, suspendoval z kňazskej funkcie a ktorého uhorský štátny súd odsúdil na dva roky väzenia.

William Ritter poslal svoj príspevok, ktorý vyvolal veľký ohlas vo Francúzsku, aj vatikánskemu štátnemu sekretárovi Merrymu del Val y Zalueta. Článok svojím spôsobom prispel k tomu, že napriek silným maďarským intervenciám v Ríme Svätá stolica odvolanie Andreja Hlinku proti jeho suspendovaniu posúdila a rozhodla spravodlivo v jeho pospech. Ritter údaje doplnil ešte menším príspevkom Hongrois et Slovaques (Maďari

Umenovedec a žurnalista William RITTER.

a Slováci), ktorý vyšiel v dvojtýždenníku Demain 4. januára 1907. Naliehavosť jeho informácií zakrátko naplnilo potvrdenie krvavá masakra slovenských veriacich v Čerbovej 27. októbra 1907.

TRAGÉDIA V ČERNOVEJ

Táto neslýchaná a v Európe ojedinelá tragédia Slovákov vďaka článkom vo svetových časopisoch z pera takých autorov, akými boli Björnsterne Björnson, Robert William Seton-Watson, William Ritter, Henry Wickham Steed, Lev Nikolajevič Tolstoj a iných, otriasla svedomím vtedajšej Európy.

William Ritter preukázal svoj vzťah k Slovákom aj v románe La fillette slovaque (Slovenské dievčatko)

a krátkymi poviedkami zo slovenského prostredia L'entêtement slovaque (Slovenská zatáosť), Le tragique du ridicule (Tragika smiešneho), nevydanou monografiou Martin Benka, peintre slovaque (Slovenský maliar Martin Benka) aj nepublikovaným cestopisom Slovaquie 1947 (Slovensko 1947). Medzi jeho priateľov možno zaradiť osobnosti európskeho Parnasu tých čias, ako boli Henri Bordeaux, Le Corbusier, Alexandre Cingria, Pierre Loti, Gustav Mahler, Gonzague de Reynold, Romain Rolland, Leoš Janáček, alebo Charles Ferdinand Ramuz.

Udržoval kontakty so slovenskými vzdelancami M. Kukučinom, J. Horáčkom, P. O. Hviezdoslavom, D. Jurkovičom, J. M. Kirschbaumom, Š. Krčmérým, J. Kuzmíkom, S. H. Vajanským, J. Smrekom, E. Maróthy-Soltésou, M. R. Štefánikom, J. Votrubom, L. Zúbekom a tiež s českými a moravskými umelcami M. Jirákom a bratmi Uprkvcami

V knihe Jaroslav Votruba (1944) ocenil dielo tohto maliara a v eseji Román slovenskej rieky zhodnotil tvorbu Ferdiša Dušu. Umenovedné štúdie a rôzne články publikoval v súdobých mienkotvorných periodikách. Prispieval aj do Elánu a Národných novín.

Svedectvo našich čias o dedičstve, ktoré sme dostali do daru V Divadle Palárika o Hurbanovom odkaze

Text a foto: Ivan KRAJČOVIČ

V Zrkadlovej sále Divadla Jána Palárika v Trnave sa uskutočnila konferencia Aktuálnosť odkazu Jozefa Miloslava Hurbana pre našu súčasnosť a budúcnosť, ktorá sa konala pri príležitosti dvojitého výročia narodenia J. M. Hurbana. Podujatie nadväzuje na predošlé aktivity Trnavského samosprávneho kraja. Najmä ostatné štyri roky sa viažu na tri mimoriadne udalosti z našej histórie. V roku 2013 to bolo 1 150. výročie príchodu vierozvestcov Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy, v roku 2015 dvojité výročie narodenia Ľudovíta Štúra a teraz rovnaké výročie Jozefa Miloslava Hurbana.

„Tieto výročia sme si pripomínali, aby ostala po nás stopa. Chceme odovzdať svedectvo našej doby o dedičstve, ktoré sme dostali,“ povedal predseda kraja Tibor Mikuš na konferencii, ktorú okrem TTSK organizovali Evanjelická cirkev augsburského vyznania, Trnavská diecéza, Trnavská univerzita, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave a Matica slo-

venská. Prednášajúci vo svojich odborných príspevkoch predstavili osobnosť J. M. Hurbana a priblížili jeho život, činy a pôsobenie v kontexte neľahkej doby, v ktorej žil.

„Stretnutie Štúra, Hurbana a Hodžu u barmáta slovenskej literatúry Jána Hollého na Dobrej Vode je intelektuálnym základom moderného slovenského národa.

Predsedníctvo trnavskej konferencie Aktuálnosť odkazu Jozefa Miloslava Hurbana pre našu súčasnosť a budúcnosť.

Slovenskí velikáni sa dohodli na spisovnej slovenčine. Národ potrebuje jazyk, ktorý ho bude spájať, stmelovať a bude jeho duchovným základom,“ rámcovo podujatie T. Mikuš. Konferencia

bola len jedným z mnohých príspevkov kraja a jeho organizácií k oslavám výročia jednej z najvýznamnejších osobností slovenských dejín, ktorá veľkú časť svojho aktívneho života strávila v Hlbokom. Úrad TTSK bude použiť

vať počas celého roka 2017, ktorý je vyhlásený za Rok J. M. Hurbana, tento motív na svojom frankovacím stroji a Hurbanov portrét sa tak dostane na každú odchádzajúcu listovú zásielku.

Oravské folklórne leto sa začne v Dlhej nad Oravou Obecné slávnosti pod Ostrým vrchom

Miroslav ŽABENSKÝ, OKS Dolný Kubín

Oravské folklórne leto odštartuje v tomto roku v Dlhej nad Oravou. Obec v programe slávností ponúka pestrý dvojdňový program, ktorý sa začne v sobotu 1. júla o 10. hodine v jazdeckom areáli Húšť výstavou koní. Na 19. hodinu je v centre obce pripravený koncert gospelovej skupiny Križiari z Trstenej a tanečná

zábava. Nedelňý program otvoria krátko popoludní na javisku v centre obce. V ňom sa najskôr v programe Oravci predstavia deti z miestnej základnej a materskej školy, detský folklórny súbor Kukučka z Jasenovej, ženská spevácka skupina z Chlebníc, Tomášovci zo Sedliackej Dubovej a folklórne skupiny

z Babína, Charita z Hornej Lehoty a Poludienok z Lokce. Folklórne pozdravy z Poľska prinesie folklórna skupina Jurkowanie z gminy Dobra. O 15. hodine v programe Liptov ožijú tance, piesne a zvykoslovné obrázky v podaní folklórnych skupín Likava z Likavy, Lúčan z Lúčok a Lúžňan z Liptovskej Lúž-

nej. Obecné slávnosti vyvrcholia potom vystúpením folklórneho súboru Hont z Krupiny. Slávnosti pripravila Obec Dlhá nad Oravou v spolupráci s Oravským kultúrnym strediskom v Dolnom Kubíne. Podujatie sa uskutoční vďaka finančnej podpore Nadácie SPP a s podporou Žilinského samosprávneho kraja.

Matičari v Žarnovici nezabúdajú na telesnú kultúru a rozvoj detí Šiesty matičný beh žiakov pre zdravie

Text a foto: Jozef PIECKA, tajomník MO MS v Žarnovici

Matičari v Žarnovici zorganizovali pri príležitosti tohtoročného Medzinárodného dňa detí viac podujatí. Prvým bolo 23. mája športové podujatie s názvom Matica žiakom – deti behajú pre svoje zdravie. Počas piatich rokov ho pripravili už po šiesty raz v spolupráci so ZŠ na Ulici F. Kráľa.

V Žarnovici sa podarilo zapojiť do matičného Behu pre zdravie takmer polovicu žiakov prvého stupňa v ZŠ na Ulici Fraňa Kráľa.

Aj tentoraz bol o súťaž veľký záujem, veď sa do nej zapojilo až osemdesiatštyri žiakov na I. stupni, čo je takmer štyridsať percent všetkých škôlok tejto vekovej kategórie. Pre dievčatá i chlapcov ročníkov 1. – 4. boli pripravené trate rôznych dĺžok, na ktorých sa „ukázalo“, kto aktívne športuje a kto len v ten jeden deň skúšal prekonať sám seba. Medzi prvákmi (tridsať štartujúcich) boli najrýchlejší M. Bobaľ a K. Lučaniková. Prvenstvá medzi druhákmi (dvadsaťštyri súťažiacich) si vybojovali V. Nosál a N. Suchánová. Medzi treťákmi (sedemnaásť štartujúcich) boli najrýchlejší M. Suchý a H. Šmondrková. Štvrtákov (pätnásť súťažiacich)

najlepšie reprezentovali S. Müller a K. Melišová.

Prvých troch bežcov v každej kategórii organizátori odmenili medailami a všetci súťažiaci dostali ako štartovné magnetku a na doplnenie strategických kalórií sladkosť i nápoj, aby dodržali aj pitný režim. Súťaž finančne podporilo mesto Žarnovica a mohla sa uskutočniť aj vďaka pochopeniu vedenia školy. Poďakovanie patrí aj Mgr. M. Ceizelovej a Mgr. D. Nikodémovej – členkám MO MS, ktoré vykonali mnoho organizačnej práce a pôsobili aj ako cieľové rozhodkyne. Na zdarnom podujatí, majú zásluhu aj učiteľky I. stupňa a vychovávateľky ŠKD v spomínanej žarnovickej škole.

Rozprávkové knihy a balíčky čokoládových dobrôt detom na onkológii Veľkorysé matičné charitatívne gesto

Text a foto: Jozef BEŇADOVSKÝ

Pred pár dňami zažili deti na onkológii v Detskej nemocnici v Košiciach veľký sviatok. Na podnet MO MS Košice-Myslava opäť medzi nich zavítali s hudobným programom poslucháči Súkromného hudobného a dramatického konzervatória na Požiarnickej ulici v Košiciach pod vedením PaedR. Gejzu Adama, PhD. Keď sa personál i malí pacienti o pripravách návštevy pred časom dozvedeli, neskrývali netrpezlivosť i veľkú radosť. A keď novoj, sympatickej primárke oddelenia MUDr. Natálii Galóovej matičari

Na matičnom charitatívnom podujatí na onkologickom oddelení v DFN Košice sa zúčastnil aj predseda MS Marián TKÁČ, ktorý malých pacientov obdaroval rozprávkovými knižkami.

i muzikanti sľúbili, že takéto vystúpenia pripravujú pravidelne aj v ďalších rokoch, príslub odmenili úprimným potleskom.

Ten zaznieval počas celého charitatívneho podujatia, spredivdal však najmä produkciu Orchestra ľudových nástrojov zo spomínaného konzervatória a tiež vystúpenia fantastických klaunov z domácej DFN. Vari najväčšiu radosť priniesol deťom úplný záver, keď im predseda Matice slovenskej M. Tkáč spolu iniciátorom matičnej charitatívnej akcie F. Mrvom podarovali krásne rozprávkové knihy a rozdali aj veľké balíčky čokoládových dobrôt, ktoré im venoval riaditeľ obchodnej spoločnosti Metro Košice Ing. P. Miklovič. Vážnosť podujatia zvýraznil fakt, že záštitu nad touto charitatívnou matičnou akciou prevzal primátor mesta Košice Richard Raši.

MATIČNÉ DEPEŠE

Dni Milana Hodžu

Trinásty ročník Dní Milana Hodžu s vyhodnotením súťaží Hodžov novinový článok, Hodžova eseje a Hodžovo fórum, s medzinárodnou konferenciou Samuel Zoch – politik, verejný a cirkevný činiteľ, s I. ročníkom výstupu na Malý Fatranský Kriváň, so stretnutím seniorov Turca, s pietnym aktom kladenia vencov na Národnom cintoríne v Martine, so spomienkovou slávnosťou v Sučanoch a so Sučianskymi slávnosťami s udeľovaním cien M. Hodžu a cien obce a s ďalším sprievodným programom sa uskutočnil od 20. do 30. júna pod záštitou predsedu vlády SR R. Fica a ministra školstva, vedy, výskumu P. Plavčana.

Hviezdoslav Kubín

Koncom minulého týždňa vyvrcholila v Dolnom Kubíne celoštátna prehliadka a súťaž v umeleckom prednese poézie a prózy, v tvorbe recitačných kolektívov a divadiel poézie Hviezdoslav Kubín. Účasť v 63. ročníku si vybojovali víťazi trinástich krajských prehliadok v štyroch oblastiach, ktoré sa prezentujú v tejto súťaži. Detský prednes a literatúru pre deti a mládež predstavilo štyridsaťosem recitátorov troch vekových kategórií v nesúťažných komponovaných programoch. Vystúpenia detských recitátorov jednotlivcov prelínala súťaž siedmich detských recitačných kolektívov a divadiel poézie. Prínosom tohto ročníka bola interpretácia vlastnej tvorby v mládežníckych kategóriách jednotlivcov i kolektívov, tiež tvorivá dielňa zameraná na rozprávanie príbehov, besedy so spisovateľmi, hodnotenia porotcov, diskusie s tvorcami a interpretmi, knižný bazár a výstavy v Mestskom kultúrnom stredisku a vo Florinodome.

Nechcú Aranya

Maďari si začiatkom marca pripomínali dvojité výročie narodenia ich popredného literáta Jánoša Aranya (nar. 2. marca 1817 v Budapešti). Poslanci rimavskosobotskej mestskej samosprávy dali návrh, aby básnikova socha stála na centrálnom Námestí Mihálya Tompu, čo je podľa tamjších matičiarov v rozpore s uznesením Krajského pamiatkového úradu v Banskej Bystrici, ktoré navrhuje tomuto priestranstvu vrátiť pôvodný vzhľad a odstrániť odtiaľ všetky už osadené sochy. Rozhodnutie o umiestnení ďalšej sochy primátor J. Šimko napriek nesúhlasu pamiatkarov i protestu matičiarov podpísal.

Novotská hruška

Podoby pastierskej kultúry predstavujú miestni organizátori a dolnokubínske Oravské kultúrne stredisko 2. júla v Novoti na podujatí Novotská hruška 2017. Predpoludním sa v miestnom kostole odslúži svätá omša s posvätením statku a od 12. hodiny pri Obecnom úrade v Novoti organizátori pripravujú súťaže v tvarovaní figurálnych syrov, súťaž o najlepšiu ovčiu hrušku, novotskú ligu v ťahaní syrových nití a jarmok ľudových tvorcov. V kultúrnom programe vystúpia sestry Bacmaňákové z Oščadnice, detský folklórny súbor Magurka z Oravskej Lesnej a heligonkár Viktor Chudoba, Lokčiansky pramienok z Lokce a miestna ľudová hudba Brodčovcov. Na záver je pripravená aj diskotéka.

(se)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Futbalové sprisahanie

Opäť sa ukázalo, že futbal je významný fenomén. Počas jedného večera – 24. júna 2017 – sa potvrdila práve počas futbalu pravda, ktorú si mnohí z nás nepripúšťajú. Slovensku „hrozilo“, že vcelku zaslúžene postúpi medzi najlepšie štyri mužstvá na Majstrovstvách Európy Under (pod) 21 v Poľsku. Nádej umiera posledná, a tá naša umrela počas zápasu Nemecko – Taliansko. Bolo jasné, že tieto dve krajiny sa dostanú do záverečných zápasov obe len vtedy, keď zvíťazí – ale najtesnejším rozdielom – Taliansko. A zároveň keď Česi nevyhrajú nad Dánskom. A ono sa to stalo presne tak! Česi dokonca prehrali s Dánmi 2:4, pričom Dáni v predchádzajúcich dvoch zápasoch nedali ani gól. A kto pozeral posledné minúty zápasu Nemecko – Taliansko, nemožno si nevšimnúť, že tak Nemci, ako aj Taliani sa lopty takmer báli. Veď keby dali ešte jeden gól Taliani – postúpi Slovensko, a nie Nemecko, a keby dali gól Nemci, postúpi Slovensko, a nie Taliansko! Takže krásny príklad toho, ako sa dva „staré“ štáty EÚ sprisahali proti „nováčikovi“ v EÚ za trápnej asistencie bratov z Česka. Ti keby totiž vyhrali akýmkoľvek výsledkom, zamotali by poradie v tejto skupine opäť na prospech Slovenska a Slovensko by bolo medzi štyrmi najlepšími v kategórii „Under21“!

Ale je tu ešte aj iná, a možno oveľa vážnejšia kategória: „EÚ28“, čoskoro „EÚ27“. Mňa aj vďaka „zážitku“ z mládežníckeho futbalu už nikto nepresvedčí, že v tejto kategórii sa koná inak. Teda s prihliadnutím na objektivitu a záujmy všetkých, teda „starých“ i „nových“ Veľkých i malých. Posledné slová Francúza Macrona na adresu V4 vlastne už ani nepotrebný komentár.

Dovoľte teda dve poučenia. Po prvé: musíme sa spoliehať len na seba a na nikoho iného. Keby sme boli dali Angličanom ešte jeden gól, resp. ten druhý nedostali, nedali by sme veľkým, ale dušou malým Nemcom a Talianom nijakú šancu na sprisahanie proti nám.

Po druhé: Na kongrese slovenskej inteligencie presadil v roku 1992 Roman Kaliský do výzvy na rozdelenie Česko-Slovenska spojenie „vierolomný partner“, mysliac na Čechov. Dnes jeden z architektov rozdelenia ČaŠFR Václav Klaus vyzýva Čechov opustiť EÚ. Už len otázka: sú naši „starší“ spojenci v EÚ menej či viac vierolomní ako náš bývalý federálny brat?

elkomin

Kam so starým elektrospotrebičom?
Viac na www.elkomin.eu

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Spoznávali vzácnu kultúrnu pamiatku vo Veľkých Teriakovciach

Za tajomstvom mlynov na Rimave

Monika KONCOŠOVÁ, predsedníčka MO MS v Tisovci

Vodné mlyny sú nostalgickou spomienkou na minulosť, keď bol život človeka výrazne previazaný s rytmom prírody. Tie, ktoré pretrvali dodnes, pôsobia svojou architektúrou, umiestnením v teréne, ale i vnútorným priestorom a zariadením mimoriadne zaujímavé a pre niekoho určite i tajuplné. Jeden zo zachovaných mlynov v regióne sa rozhodli navštíviť členovia MO MS a členky ZO ÚŽS v Tisovci. Spoločne sa vybrali vlakom do Veľkých Teriakoviec, aby ho navštívili.

Je to najstarší a dodnes zachovaný vodný mlyn v Malohonte a jediný v celom regióne Gemer-Malohont, ktorý je zapísaný v Ústrednom zozname nehnuteľných kultúrnych pamiatok Slovenskej republiky. Má vyše dvestopäťnásť rokov a z toho na mletie obilia slúžil viac ako stošesťdesiat rokov. V rokoch 2008 – 2010 prešiel rozsiahlou rekonštrukciou a v súčasnosti je v ňom regionálne múzeum tradičných spôsobov obživy našich predkov s dôrazom na roľníctvo, mlynárstvo a tradičné remeslá.

Sprevádzaní milými a príjemnými sprievodkyňami si Tisovčania doslova vychutnali perfektne zrekonštruované priestory mlyna a predmety, ktoré sú v ňom zozbierané a uložené. Nadchla ich fortieľna keramika, kyjatické drevené hračky, guby, tkané koberce, krojované bábiky a iné zaujímavosti. Zabavili sa hádaním hádaniek, ktoré sú pre návštevníkov múzea pripravené. A, pravdaže, nedá sa nespomenúť aj nádherné upravené priestory okolo múzea, ktoré presvedčujú, že zodpovední sa tu s láskou starajú o každú rastlinu, kvietok či krík. Sme veľmi radi, že sa nám darí naplňať jeden z mnohých našich cieľov – spoznávať vzácnosti nášho regiónu. Je ich mnoho, treba sa len rozhodnúť, vyhľadať ich a navštíviť.

Členky spoločenských organizácií v Tisovci sa nedávno vybrali spoznávať unikátnu kultúrnu pamiatku – dokonale zrekonštruovaný mlyn vo Veľkých Teriakovciach, ktorý má vyše dvestopäťnásť rokov.

Mlyn slúžil na mletie obilia vyše stošesťdesiat rokov, dnes je v ňom regionálne múzeum, ktoré návštevníka zaujme rozmanitými atribútmi a zbierkovými predmetmi.

Na vysvedčení novozámockého Matičiarika opäť jednotka

Premiéra programu U nás na Dolniakoch

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

Novozámocký mládežnícky a detský folklórny súbor Matičiarik pripravil opäť hodnotný premiérový program, ktorý jeho zostavovatelia pomenovali U nás na Dolniakoch. Milovníci folklóru si ho mohli pozrieť v spoločenskej sále budovy Miestneho odboru Matice slovenskej v Nových Zámkoch 16. júna. V bohatom programe plnom tanca, spevu a hudby vystúpilo okolo deväťdesiat účinkujúcich. Choreografiu pre najmenších pripravila Elena Kešjarová. Pre tých starších členov súboru Mgr. Ľuboš Topor a skupina „veľkých“ predviedla pásmo nacvičené Jánom Kaminským.

Nielen spokojnosť, ale najmä radosť z vystúpenia a výkonov členov Matičiarika sa zračila na tvári

V programe U nás na Dolniakoch sa predstavili aj najmenšie deti zo súboru Matičiarik v choreografii Eleny Kešjarovej.

vedúcej súboru PaedDr. Jany Garajovej, umeleckej vedúcej Mgr. Miroslavy Valovičovej, ale bolo ju vidieť aj v obecnosti, ktoré nešetrilo potleskom. Ten prajne zaplnil sálu aj v samom závere vystúpenia, keď odznali vinše a gratulácie k sedem-

desiatinám akordeonistu Františka Melišku, ktorý na svojom nástroji sprevádza vystúpenia malých Matičiarikov. Ak by sme zhodne s blížiacim sa záverom školského roka tiež známkovali, na vysvedčení Matičiarika by svietila veľká jednotka.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V Slovenských národných novinách č. 22 sme vám v našom čitateľskom kvíze položili otázku, kde na severovýchode Slovenska je expozícia Vojenského historického múzea. Správne odpovedali tí čitatelia, ktorí napísali, že je vo Svidníku. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Andrej Chmelík, Banská Bystrica; Emília Kapalková, Diviaky; Miloš Labaj, Bratislava.

• Onedlho, 17. júla, si pripomenieme významné jubileum – 25. výročie prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenska. Matičná vatra sa na tento sviatok rozhorí v geografickom strede Európy. Ako sa nazýva miesto a kostol, kde sa tradičné slávnosti vlastencov konajú?

Svoje odpovede nám posielajte na redakčnú adresu, ktorá je v tiráži novin, našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do 7. júla tohto roka.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

1. júla

– stoosemdesiatpäť rokov, čo mestská rada v Bratislave zakázala miestne kasíno (1832)
– sté výročie príchodu gen. M. R. Štefánika medzi krajanov v Amerike (1917)

– v roku 1992 otvorili Trnavskú univerzitu; 25. výročie

– osemdesiat rokov od smrti skladateľa a zbornajstra Jána Orságha (1884 – 1937), viedol krajské spevokoly v USA a slovenskú dychovku v Clevelande

– pred dvadsiatimi rokmi vznikla v Trenčíne Univerzita Alexandra Dubčeka (1997)

2. júla

– v roku 1837 padol v Budatíne pri Žiline osemkilový meteorit, uchovali ho na katolíckej fare; 180. výročie

– stosedemdesiat rokov, čo trenčianska stolica vypovedala zo svojho územia Židov, ktorí tu bývali menej ako desať rokov, a zrušila všetky ich zmluvy o nákupe budúcej úrody pre úžernícky obsah kontraktov (1847)

– pred sto rokmi v bojoch pri Zborove (dnes Ukrajina) sa vyznamenala brigáda čs. légii; mala tritisícpäťsto vojakov, zajala tritisíc rakúsko-uhorských bojovníkov (1917)

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi sa v Košiciach narodil Waldemar Matuška (1932 – 2009)

– vznikla Slovenská akadémia vied a umení (1942), predchodca dnešnej SAV; 75. výročie

– pred štyridsiatimi piatimi rokmi Slovenka Eva Lehocká-Glesková zo Zvolena vyrovnala svetový rekord na 100 m: 11 sekúnd (1972)

– dvadsaťpäť rokov, čo česká ODS a slovenská HZDS vytvorili dočasnú vládu na čele s J. Stráským, ktorá mala do viesť federáciu k vzniku dvoch republík (1992)

3. júla

– dvestopäť rokov od vyjdenia prvého čísla Týždenníka, časopisu, ktorý vydával Juraj Palkovič; pôvodný názov bol Slovenské národné noviny, ten uhorská vrchnosť nepovolila (1812)

– stoštyridsaťpäť rokov, čo sa narodil katolícky kňaz Matúš Jankola (1872 – 1916); teológiu dokončil v USA a zostal pôsobiť medzi krajanmi

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi (1992) Federálne zhromaždenie už nezvolilo Václava Havla za prezidenta Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky

4. júla

– pred tristo desiatimi rokmi sa nitriansky katolícky biskup František Forgáč stal ostrihomským arcibiskupom (1707)

– sedemdesiatpäť rokov, čo medzi Bratislavou a Popradom začala premávať vtedy najmodernejšia vlaková súprava Tatranský expres (1942)

5. júla

– tristoosemdesiatpäť rokov, čo sa v Brezne narodil jeden z najplodnejších našich filozofov ev. kňaz Izák Caban, priekopník filozofie atomizmu; vyšlo mu vyše šesťdesiat diel a štúdií (1632 – 1707)

– pred dvesto desiatimi rokmi zomrel náš prvý odborne pripravený ovocinár pomológ Ján Leibnitzer z Levoče (1763 – 1807)

– štyridsať rokov od smrti škelého ortopéda prof. Jána Červeňanského, prednostu kliniky na Hlbokej ul. (1903 – 1977)

– desiate výročie prvého cirkevného múzea na Slovensku – Diecézneho múzea v Nitre

(jč)